
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1889-1890

m

273

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

GELEIDENDE BRIEF.

N°. 1

's GRAVENHAGE, den 21sten December 1889.

Ingevolge 's Konings machtiging heb ik de eer U Hoogedelgestrengte, ter voldoening aan art. 44, 2de lid, van het Reglement op het beleid der regeering van *Nederlandsch-Indië*, hiernaevens met de daarbij behoorende nota's van toelichting in afschrift te doen toekomen de navolgende contracten met inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel of daarmede gelijk te stellen stukken:

1°. de suppletoire overeenkomst met *Djokjokarta*, dd. 14 Juli 1888, tot vaststelling van eenige bepalingen betreffende mijnontginning;

2°. de akten van verband en van bevestiging, dd. 29 Januari 1887, afgelegd door en uitgereikt aan den tegenwoordigen sultan van *Serdang*;

3°. de akten van verband en van bevestiging, dd. 19 Juni 1888, gewisseld naar aanleiding van de optreding van den tegenwoordigen bestuurder van *Silat*;

4°. de akten van verband en van bevestiging, dd. 14 Februari 1888, gewisseld bij de installatie van den nieuwen sultan van *Pasir*;

5°. het nieuwe contract met *Loehoe*, dd. 15 September 1887, en de akte, dd. 4 October 1887, waarbij de tegenwoordige bestuurder van dat landschap in zijne waardigheid is bevestigd;

6°. de nieuwe overeenkomsten met *Palos* en *Donggala*, dd. 1 en 2 Mei 1888, en de akten van gelijke dagteekening, waarbij de tegenwoordige bestuurders van die landschappen in hunne waardigheid zijn bevestigd;

7°. het contract met *Wadjo*, dd. 8 November 1888;

8°. de nieuwe contracten met *Siauo*, dd. 11 December 1884, en met *Taroena*, *Kandhar* en *Tagoelandang*, allen van 24 November 1885, met de daarbij behoorende suppletoire contracten, betreffende de omschrijving van het gebied van die landschappen, en de akten van verband en van bevestiging, gewisseld bij de installatie van den tegenwoordigen bestuurder van *Tagoelandang*;

9°. de contracten met *Poso* en *Saoesoe*, dd. 4 en 17 Augustus 1888.

De Minister van Koloniën,
KEUCHENIUS.

Aan
den Heer Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

]

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

DJOKJOKARTA.

SUPPLETOIR CONTRACT.

Nº. 2.

SUPPLETOIR CONTRACT MET DJOKJOKARTA.

Artikel 1.

Zijne Hoogheid de sultan van Djokjokarta zal aan personen, niet behoorende tot de inheemsche bevolking van Djokjokarta, geene concessiën tot mijnontginning verleen, dan na verkregen toestemming van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement.

Artikel 2.

Mijnontginning vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, zal in elk voorkomend geval het onderwerp van eene bijzondere schikking met Zijne Hoogheid den sultan van Djokjokarta uitmaken.

Artikel 3.

Het Nederlandsch-Indisch Gouvernement regelt het toezicht in het algemeen belang op de mijnontginning te houden.

Aldus gedaan te Djokjokarta Adhiningrat op den 14den Juli 1888 of den 5den Dhoelkangidah van het jaar Wawoe 1817.

Bij verhindering wegens ziekte van den resident van Djokjokarta.

Zegel en handteekening *De assistent-resident,*
van den sultan van *(w.g.) VARKEVISSER.*
Djokjokarta.

Deze overeenkomst is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 8sten December 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift.
De Gouvernements-Secretaris,
(gel.) O. v. D. WIJCK.

Voor eensluidend afschrift.
De Secretaris-Generaal bij het Ministerie
van Koloniën,
H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

DJOKJOKARTA.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 3.

De contracten, regelende de verhouding van Djokjokarta tot het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, bevatten geene bepalingen omtrent de uitgifte van concessiën tot mijnontginning aan niet-inlanders, en nopens de mijnontginning vanwege de Regeering of de uitgifte harerzijds van dergelijke concessiën in Djokjokarta.

Eene door het gewestelijk bestuur van Djokjokarta in

overleg met den sultan verleende vergunning aan een Europeaan tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen in een gedeelte van genoemd gewest, heeft de wensche-lijkheid in het licht gesteld om in de boven aangeduide leemte te voorzien. Tot dat doel strekt het thans aan-geboden suppletoir contract.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SERDANG.

AKTEN VAN VERBAND EN VAN BEVESTIGING
MET BIJLAGE.

N°. 4.

AKTE VAN VERBAND.

Ik ondergeteekende Tongkoe SOLEMAN, optredende als radja van Serdang, verklaar plechtig het navolgende:

Artikel 1.

Ik erken dat het gebied van Serdang een gedeelte uitmaakt van Nederlandsch-Indië en gevolgelyk staat onder de opperheerschappij van Nederland; dat ik mitsdien steeds getrouw zal zijn aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden en aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als Hoogstdezelfs vertegenwoordiger, uit wiens handen ik het bestuur over Serdang aanvaard.

Artikel 2.

Ik zal het mij toevertrouwde bestuur over Serdang met rechtvaardigheid voeren, overeenkomstig de wetten en instellingen des lands, en naar mijn beste vermogen trachten de welvaart van land en volk te bevorderen door bescherming van handel, nijverheid, landbouw en scheepvaart.

Artikel 3.

Ik zal geen inbreuk maken op de rechten van de onder mijne bevelen staande of op andere wijs aan Serdang verbonden hoofden en grooten, en noch tot hunne verheffing of erkenning, noch tot hun ontslag overgaan, dan in overeenstemming met den vertegenwoordiger van het Gouvernement; zullende ik mij, zoo die overeenstemming niet wordt verkregen, onderwerpen aan de beslissing van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal.

Artikel 4.

Ik zal mij in geenerlei staatkundige aanraking stellen met vreemde mogendheden, zullende de vijanden van Nederland ook mijne vijanden, de vrienden van Nederland ook mijne vrienden zijn; ik zal den vrede met mijne naburen, zooveel in mijn vermogen is, bewaren, geene vijandelijkheden plegen of daartoe uitrustingen maken, noch versterkingen opwerpen dan na verkregen toestemming van het Gouvernement, maar daarentegen het Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in mijn bereik zijnde middelen hulp verlenen.

Artikel 5.

Zoodra mogelijk zal door mij met de hoofden en grooten in mijn gebied worden beraadslaagd, wie mij wegens overlijden als anderszins zal behooren op te volgen.

De keuze van dien opvolger zal van geenerlei gevolg zijn, zoolang zij niet is bekrachtigd door het Gouvernement, en de alzoo aangewezen zal niet als radja mogen optreden, dan na aflegging van den eed van trouw aan Zijne Majesteit den Koning en aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, zoomede van stipte naleving der artikelen van deze verklaring.

Bij verschil van gevoelen zal de opvolging geregeld

worden door het Gouvernement, aan welks beslissing een ieder zich onvoorwaardelyk heeft te onderwerpen.

Voor het geval mijne plaats vacant wordt zonder dat nog omtrent de opvolging is beslist, neemt de rijksraad tijdelijk het gezag in handen, onder toezicht van den vertegenwoordiger van het Gouvernement in Serdang.

Artikel 6.

Met al mijne macht zal ik den zeeroof tegengaan.

Wanneer binnen mijn gebied schepen of vaartuigen in nood vervallen, zal ik aan de opvarenden, zoo voor hun persoon als voor hunne goederen, alle mogelyke hulp verlenen. Zoo verlaten schepen of vaartuigen of daarvan afkomstige goederen binnen mijn gebied mochten stranden of komen aandrijven, zonder dat de daarop rechthebbenden bekend zijn, zullen door mij of mijnentwege de noodige maatregelen tegen roof of diefstal worden genomen, en zal kennis worden gegeven aan den vertegenwoordiger van het Gouvernement, die dan verder zal handelen zooals het behoort.

Artikel 7.

Slavenhandel zal ik met al mijne macht tegengaan.

Artikel 8.

Het Gouvernement heeft het recht om, waar het zulks noodig acht, ambtenaren te plaatsen, militaire bezetting te leggen, etablissementen of versterkingen op te richten; zullende de daarvoor benoodigde grond, behoudens schade-loosstelling c. q. aan andere daarop rechthebbenden, kosteloos door mij worden afgestaan.

Het Gouvernement heeft het recht tot vrijen aankap van hout in de bosschen van mijn gebied.

Artikel 9.

De vaststelling van bepalingen op de toelating van Europeanen en van oostersche en westersche vreemdelingen in Serdang blijft geheel aan het Gouvernement voorbehouden. Daar, waar zulks door het Gouvernement wordt gewenscht, ben ik bereid den benoodigden grond voor het vestigen van wijken voor vreemde oosterlingen beschikbaar te stellen, zullende de te dier zake door het Gouvernement uit te vaardigen bepalingen door mij worden gesteund en geëerbiedigd.

Artikel 10.

Ik erken als rechtstreeksche onderdanen van het Gouvernement en als zoodanig onderworpen aan de gouvernementen-rechtspraak:

1°. Alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden;

2°. Alle bedienden van Europeanen en daarmede gelijkgestelden, voor zoover zij niet behooren tot de inheemsche bevolking der residentie Oostkust van Sumatra;

3°. Alle personen, onverschillig van welken landaard, gevestigd binnen de grenzen der gouvernementen-etablissemten;

4°. Alle personen in dienst van het Gouvernement, onverschillig van welken landaard;

5°. Alle gewezen dienaren van het Gouvernement, niet behorende tot de inheemsche bevolking der residentie Oostkust van Sumatra;

6°. Alle Chineezen; en

7°. Alle andere niet tot de inheemsche bevolking van de residentie Oostkust van Sumatra behorende personen, gevestigd op ondernemingen van land- of mijnbouw, die geïreven worden door onderdanen van het Gouvernement.

Al deze gouvernements-onderdanen zijn als zoodanig onderworpen aan de rechtspraak der gouvernements-rechtbanken.

Aan diezelfde rechtspraak zijn mede onderworpen mijne onderdanen wanneer zij:

a. zich te zamen met onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement aan misdrijven of overtredingen schuldig maken;

b. misdrijven plegen tegen het Gouvernement, zijne ambtenaren, militairen of andere onderdanen, of wel ten aanzien zijner eigendommen of die zijner onderdanen;

c. procederen in zaken van handel en nijverheid of andere civiele gedingen, waarin onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement betrokken zijn; en

d. zich schuldig maken aan misdrijven en overtredingen ten aanzien der aan het Gouvernement afgestane of eventueel af te stane inkomsten.

De ambtenaren van het Gouvernement zijn volkomen bevoegd tot opsporing van bovenbedoelde misdrijven en overtredingen, en zullen daarin door mij steeds zooveel mogelijk worden bijgestaan, ook wat betreft de tenuitvoerlegging der over mijne onderdanen uitgesproken vonnissen.

Artikel 11.

Van mijn kant zal ik naar mijn beste vermogen de orde handhaven onder mijne onderdanen en bescherming verleenen aan de onderdanen van het Gouvernement; terwijl ik alle misdadigers, die in mijn gebied worden aangetroffen en niet onder mijne jurisdictie vallen, zal overleveren aan den gouvernements-vertegenwoordiger.

Artikel 12.

Ik zal noch in burgerlijke noch in strafzaken recht spreken dan in tegenwoordigheid en in overleg met de leden van den rijksraad, en na raadpleging van den gouvernements-vertegenwoordiger.

Artikel 13.

Martelende straffen worden in mijn gebied niet meer toegepast.

Daar waar de toepassing van eene hadatstraf niet mogelijk of wenschelijk wordt geacht, wordt zooveel mogelijk eene der straffen opgelegd, die bij het Gouvernement in zwang zijn.

Wordt de straf van dwangarbeid of verbanning voor meer dan één jaar uitgesproken, dan geschiedt de aanwijzing der strafplaats door het Gouvernement.

Geen doodvonnis zal door mij worden ten uitvoer gelegd dan na verkregen toestemming van den resident der Oostkust van Sumatra.

Voor het geval geene overeenstemming kan worden verkregen, wordt de beslissing ingeroepen van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal.

Artikel 14.

Aan Europeanen en andere oostersche of westersche vreemdelingen zullen door mij geene gronden worden afgestaan of verhuurd, dan wel concessiën van land- of mijnbouw worden verleend, dan met toestemming van 's gouvernements-vertegenwoordiger.

Bij het opmaken van zoodanige overeenkomsten zal steeds te rade worden gegaan met de rechten van derden en met de voorschriften dienaangaande door het Gouvernement in het algemeen belang vastgesteld.

Artikel 15.

De in mijn gebied bestaande belastingen en heffingen, hetzij in geld of in arbeid, zullen door mij noch verhoogd noch verlaagd worden, noch zullen nieuwe worden ingevoerd, zonder vergunning van het Gouvernement.

Het Gouvernement heeft het recht om die inkomsten, voor zoover dit niet reeds geschied is, geheel of gedeeltelijk tegen eene nader te bepalen billijke schadeloosstelling van mij over te nemen en die daarna te wijzigen of af te schaffen, dan wel nieuwe daarvoor in de plaats te stellen.

Ook heeft het Gouvernement het recht om aan zijne rechtstreeksche onderdanen nieuwe belastingen op te leggen, en voorts om alle zoodanige maatregelen te nemen, als ter verzekering van de richtige heffing zijner inkomsten noodzakelijk worden geacht, belovende ik daarbij alle medewerking die in mijn vermogen is.

Alle te dier zake door het Gouvernement uit te vaardigen verordeningen zijn ook voor mij en mijne onderdanen verbindend.

Artikel 16.

Te allen tijde verklaar ik mij bereid om met het Gouvernement of deszelfs vertegenwoordiger in overleg te treden omtrent alle zaken, waarvan nadere regeling noodig of wenschelijk wordt geacht.

Ten blijk van deze akte door mij is beëdigd, bezegeld en ondertekend te Bengkalis op den 29sten Januari 1887.

Handteekening en stempel van den sultan.

In tegenwoordigheid van mij.

De resident der Oostkust van Sumatra.

(get.) G. SCHERER.

Voor eensluidend afschrift.

De Gouvernements-Secretaris.

(get.) O. v. D. WIJCK.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement is besloten de sedert het overlijden van sulthan BASAR ORDIN SAIF OEL ALAM SJA H vacante waardigheid van radja van Serdang weder te doen vervullen.

En aangezien door den zoon van wijlen dien radja, Tongkoe SOLEMAN, op heden den 29sten Januari 1887, in handen van mij GUSTAAF ALBERT SCHERER, resident der Oostkust van Sumatra, is afgelegd en beëdigd de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenis.

Zoo is het dat Tongkoe SOLEMAN voornoemd bij deze door mij, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, in naam en vanwege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, in zijne waardigheid van radja van Serdang wordt erkend en bevestigd onder den naam van sulthan SOLEMAN SJARIEF OEL ALAM SJA H; zullende hij als zoodanig worden gehandhaafd, zolang hij trouw blijft en zijne verbintenissen jegens het Gouvernement behoorlijk naleeft, en wordende hierbij alsnog gestipuleerd het navolgende:

Artikel 1.

De radja van Serdang wordt in alle zaken, het bestuur van zijn rijk rakende, ter zijde gestaan door eenen rijksraad, bestaande uit den rijksbestuurder en de vier rijks-grooten in Serdang; terwijl de rijks-grooten die den radja

in de aanhoorigheden van Serdang vertegenwoordigen, wanneer dit noodig zal zijn, eveneens in dien rijksraad mogen zitting nemen; zullende de aanstelling en het ontslag van gemelde rijks grooten moeten geschieden in overeenstemming met den gouvernements-vertegenwoordiger ter Oostkust van Sumatra.

Artikel 2.

Aan ieder der rijks grooten in Serdang en de aanhoorigheden van Serdang wordt door den radja een inkomen verzekerd, zooals dat omschreven is op de mede aan deze akte gehechte overeenkomst, zullende de radja van Serdang in de daarbij getroffen regelingen geene veranderingen mogen brengen dan in overeenstemming met den gouvernements-vertegenwoordiger ter Oostkust van Sumatra.

Artikel 3.

De radja van Serdang blijft in het genot der niet door het Gouvernement overgenomen inkomsten, waarop hij als zoodanig volgens de aloude landsinstellingen aanspraak kan maken, mits met voorkennis van den vertegenwoordiger van het Gouvernement.

Artikel 4.

Voor zoover zijne onderdanen moeten terechtstaan voor de gouvernements-rechtbanken, heeft de radja van Serdang het recht in persoon of bij gemachtigde zitting te nemen in die rechtbanken, ten einde in bedoelde zaken zijn gevoelen te doen kennen.

En is deze akte uitgereikt aan Tongkoe SOLEMAN, ten blijke dat hij als sulthan SOLEMAN SJARIEF OEL ALAM SJAH verheven is tot de waardigheid van radja van Serdang.

Aldus gedaan te Bengkalis op den 29sten Januari 1887.

De resident der Oostkust van Sumatra,

(w.g.) G. SCHERRER.

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 4den Mei 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. VAN DER WIJCK.

OVEREENKOMST BEDOELD BIJ ART. 2 DER AKTE VAN BEVESTIGING.

Wij Sri Padoeka Tongkoe sulthan SOLEMAN SJARIEF OEL ALAM SJAH, vorst van Serdang en onderhoorigheden, hebben na overleg met den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement besloten het gebied, de werkzaamheden en de bevoegdheid te regelen der onder volgende rijks grooten:

1. Tongkoe MOESTHAPA.
2. Tongkoe Maharadja.
3. Datoe Padoeka Setia Maharadja.
4. Datoe Mantri.
5. Datoe Padoeka.
6. Wan DJENAL.
7. Soetan BRAHIM.

N°. 103. 4-5.

8. Tongkoe Hadji MAT JASIN.

9. Kedjoeroean SENA.

De betreffende regeling is vastgesteld als volgt:

Artikel 1.

Tongkoe MOESTHAPA is radja moeda van het rijk Serdang zonder afzonderlijk gebied.

Het gebied van Tongkoe Maharadja strekt zich uit tusschen de rivieren Soengei Oelar en Soengei Serdang, van beneden de kampong Doerian naar boven tot den voet van den grensdijk van kampong Kloempang.

Het gebied van Datoe Padoeka Setia Maharadja strekt zich uit tusschen Soengei Toewan en Soengei Pantel Laboeh, en boven, aan de eene zijde tot beneden kampong Doerian en aan de andere zijde tot Soelang Aling.

Het gebied van Datoe Mantri strekt zich uit rechts van de rivieren van Serdang, van Beloemai en Denai, van den voet van den grensdijk van kampong Kloempang naar boven.

Het gebied van Datoe Padoeka Radja strekt zich uit links van de rivieren van Serdang en Beloemai en Denai, van Soelang Aling naar boven.

En wat betreft de onderhoorigheden:

Te Senembah is WAN DJENAL onze gemachtigde.

Te Denai Soetan BRAHIM.

Te Perbaengan Tongkoe Hadji MAT JASIN.

En te Serbadjadi Tongkoe Kedjoeroean SANTOEN Setia Radja.

Indien er in het vervolg verschil tusschen de rijks grooten mocht ontstaan over dit artikel, zal daarin door ons worden beslist in overeenstemming met den vertegenwoordiger van het Gouvernement.

Artikel 2.

Het werk van den radja moeda is het beslissen in de zaken der Doesoen Battaks, die niet worden uitgemaakt door onzen gemachtigde in de Doesoen.

Verder is hij hoofd van ons kantoor en hoofd van al onze politie-oppassers en onze vervanger in de rapat in geval van onze ontstentenis.

Het behoort tot de bevoegdheid van den radja moeda min belangrijke zaken uit te maken.

Indien de lieden die aangeklaagd worden afstammelingen of bloedverwanten van vorsten, of afstammelingen of bloedverwanten van rijks grooten zijn; indien zij bewoners zijn van ons paleis of dat van den radja moeda, dan wel als zij beamtten op ons kantoor of politieoppassers zijn, of indien er quaesties ontstaan tusschen lieden van twee rijks grooten, zoo komen die zaken direct voor den radja moeda. Het is de radja moeda die ze uitmaakt als de straf in strafzaken bedraagt tot tien thail boete of tot drie maanden gevangenisstraf. In schuldzaken beslist hij tot een bedrag van \$ 100 (honderd rijksdaalders).

Het werk van de andere rijks grooten is het bewind te voeren over al de inwoners van hun gebied, en de bevelen in dat gebied te doen eerbiedigen.

Zij zijn bevoegd in hun gebied kleine geschillen te beslechten. In strafzaken kunnen zij gaan tot eene boete van 10 thail of gevangenisstraf van drie maanden in onze gevangenis, indien het kleine zaken zijn die niet voor den radja moeda behooren te worden gebracht, zooals hierboven vermeld.

Alle groote zaken en alle zaken, groot of klein, waarin rijks grooten als beklagden optreden, komen voor ons en de karapatan van rijks grooten te Serdang. Eveneens kleine zaken, indien de betrokkenen zich niet willen nederleggen bij de uitspraak van den rijks groote.

Indien er zaken uit de onderhoorigheden voor de karapatan te Serdang komen, moet ook hij, die onze gemachtigde is in die onderhoorigheid, zitting in de karapatan nemen om die zaak te berechten.

Artikel 3.

Wij stellen de bezoldiging van onze rijksgrooten vast als volgt:

Radja Moeda	166	dollars 'smaands.
Tongkoe Maharadja	75	> >
Datoe Padoeka Setia Maharadja	75	> >
Datoe Padoeka Mahamantri	75	> >
Datoe Padoeka Radja	75	> >

WAN DJENAL . . . . . f 37.50 (zooals reeds bepaald is in het contract met het Gouvernement van 15 November 1882), en één derde van de hasil tanah der landerijen in de Battak Doesoen Senembah.

Soetan IBRAHIM.	75	dollars 'smaands.
Tongkoe MAD JASIN	75	> >
Tongkoe Kedjoeroean SENA	75	> >

En indien de rijksgrooten eene kleine zaak uitmaken als bedoeld in artikel 2, komt één tiende van de boete aan den rijksgroute die de straf oplegde.

Indien eene strafzaak of schuldzaak wordt uitgemaakt door de karapatan te Serdang, wordt één tiende van de boete in vieren gedeeld. Daarvan komt één deel aan ons, één deel aan den radja moeda, en twee deelen aan de andere rijksgrooten die in de karapatan zitting hadden.

Elke rijksgroute zorgt voor de bezoldiging van de pengoeloes kampong in zijn gebied, waar dat nut heeft, en indien er geschillen ontstaan over de bezoldigingen, zoo beslissen wij in overleg met den vertegenwoordiger van het Gouvernement.

Verder verklaren wij dat indien een rijksgroute sterft of, zonder schuld te hebben, van zijne functiën wordt ontheven, en hij een zoon heeft van goed gedrag, voldoende leeftijd en gezond verstand, die zoon door ons in zijne plaats zal worden benoemd.

(w. g.) Sulthan SOLEMAN SJARIEF OEL ALAM SJAH.

Wij allen rijksgrooten van Serdang verklaren in trouw en oprechtheid als vorst te volgen Tongkoe Sulthan SOLEMAN SJARIEF OEL ALAM SJAH, en te zullen opvolgen de hierboven omschreven regelingen.

Opgemaakt op den eersten dag der maand Dzoelkaidah van het jaar 1303 (zegge 1 Augustus 1886).

Stempel van Radja Moeda Serdang.

- > > Tongkoe Maharadja Serdang.
- > > Datoe P. Setia Maharadja.
- > > Kedjoeroean SENA.
- > > Padoeka Mahamantri.
- > > Datoe Padoeka Radja.

Welke stempels respectievelijk waren onderteekend door:

Hadji MOESTHAPA.
Al Hadji BAHANOE DIN.
Datoe Padoeka Setia Maharadja.
Kedjoeroean SENA.
Padoeka Mahamantri.
Datoe Padoeka Radja.

Was verder geteekend door:

WAN DJENAL.
Radja IBRAHIM.

Voor de vertaling.

De controleur,
(w. g.) WESTENBERG.

Voor eensluidend afschrift.

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. VAN DER WIJCK.

Voor eensluidende afschriften.

De Secretaris-Generaal bij het
Departement van Koloniën.

H. VAN DER WIJCK.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

SERDANG.

NOTA VAN TOELICHTING.

Nº. 5.

In 1879 overleed de bestuurder van Serdang (Sumatra's Oostkust) die achtereenvolgens in 1862, 1865 en 1869 verschillende verklaringen aflegde tot regeling van zijne verhouding tot het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, welks souvereiniteit hij, als onderhoorig aan den sultan van Siak, erkende. (1)

Sedert kwam nog in 1876 een contract tot stand, waarbij het Gouvernement het recht erlangde tot heffing van belastingen in Serdang, onder toekenning van schadeloosstelling aan het inlandsch bestuur. (2)

De tegenwoordige sultan van Serdang, een zoon van den vorigen bestuurder, trad als zoodanig in 1881 op, nadat het beheer der zaken eenigen tijd in handen van

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer, zitting 1865—1866, 117 nº. 5 en 1870—1871, 15 nº. 4. In de Nota van toelichting, voorkomende onder nº. 4 aan den laatst aangehaalden bundel, zijn eenige bijzonderheden omtrent Serdang medegedeeld. Ter aanvulling daarvan zij hier nog aangeteekend dat het gebied van Serdang, zooals dit is omschreven in art. 2 van de verklaring van 1865, eene wijziging heeft ondergaan ingevolge eene in 1881 met medewerking van het gewestelijk bestuur van Sumatra's Oostkust tot stand gekomen regeling, waardoor het landschap Danai, hetwelk vroeger aan Deli was toegewezen, weder aan Serdang is toegevoegd. Van die regeling is melding gemaakt in het Koloniaal Verslag van 1882 blz. 14.

(2) Gedrukte stukken der Tweede Kamer, zitting 1879—1880, 86, nº. 4.

den rijksraad had berust. De erkenning van den nieuwen sultan door de Regeering bleef voorloopig achterwege, ter vermindering van moeilijkheden, die, in verband met de destijds, althans in naam, nog bestaande onderhoorigheid van Serdang aan Siak, waren te vreezen, indien de sultan van Siak, zooals te verwachten was, in de installatie van den bestuurder in Serdang verlangde gekend te worden. Eerst nadat de politieke band tusschen Siak en de kustlandschappen (van Panei tot en met Tamiang) in 1884 bij contract formeel was opgeheven, werd de resident van Sumatra's Oostkust gemachtigd tot bevestiging van den sultan van Serdang.

Door verschillende omstandigheden kon aan die machtiging eerst gevolg worden gegeven in den aanvang van 1881, en daarna gaven de gepasseerde akten aanleiding tot eenige opmerkingen bij het Indisch bestuur, zoodat eerst thans tot de overlegging daarvan kan worden overgegaan.

De door den sultan afgelegde verklaring is uitvoeriger dan die welke van zijnen voorganger werden afgenomen. Zij komt in hoofdzaak overeen met de in 1886 van den sultan van Assahan gevorderde verklaring (1). In de akte van bevestiging zijn eenige bepalingen opgenomen ten aanzien van de rijks grooten van Serdang.

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer, zitting 1886—1887, 101, nº. 5.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

SILAT.

AKTEN VAN VERBAND EN BEVESTIGING.

N°. 6.

AKTE VAN VERBAND.

Ik, Pangeran RATOR MOEDA PAKOE NEGARA, radja van Silat, beloof plechtiglijk :

1°. het Nederlandsch-Indisch Gouvernement als mijnen Opperheer en de door hetzelfde over mij gestelde machten als mijne overheid allen verschuldigden eerbied, gehoorzaamheid en hulp te bewijzen;

2°. het contract tusschen mijne voorgangers met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, onder dagteekening van den 25sten Februari 1882 gesloten, getrouwelijk na te komen;

3°. het welzijn van het volk te bevorderen;

4°. met rechtvaardigheid te regeeren;

5°. met mijne naburen vrede te handhaven;

6°. den rivierroof te beletten;

7°. den slavenhandel te beletten;

8°. den landbouw te beschermen;

9°. de nijverheid te beschermen;

10. den handel te beschermen;

11°. de scheepvaart te beschermen;

12°. aan schipbreukelingen hulp te verleen en gestrande goederen te bergen en niet te dulden, dat mijne onderdanen zulks niet doen;

13°. in geene staatkundige aanrakingen te treden met vreemde mogendheden;

14°. geene vreemdelingen van westersche of oostersche afkomst tot vestiging toe te laten, dan met toestemming van het hoofd van gewestelijk bestuur.

Deze verklaring heb ik met eede bevestigd, bezegeld en onderteekend ten overstaan van SOLKO WALLE TROMP, assistent-resident van Sintang, krachtens residents schrijven van 11 April 1888, n°. 1540, in dezen speciaal gemachtigde van den resident der Westerafdeeling van Borneo, en in bijzijn van den controleur van de Boven-Kapoëas, van de mantris van Silat en van ABANG OESMAN, imam, welke den bestuurder den eed afgenomen heeft.

Silat, den 19den Juni 1888.

(Handteekening en stempel van den optredenden bestuurder en van de mantris van Silat.)

Voor de beëdiging,

(get.) ABANG OESMAN, imam
agama.

De controleur van Boven-
Kapoëas,

(get.) VAN VELTHUYZEN.

Ten overstaan en in bijzijn van den assistent-resident van Sintang,

(get.) S. W. TROMP.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal in de plaats van den op den 12den Augustus 1877 overleden bestuurder van Silat, Pangeran ACHMAT KESOEMA NEGARA, bij gouvernementsbesluit van 28 April 1879, n°. 35, als diens eventueele opvolger in het bestuur over dat landschap is aangewezen ABANG MAS DJOEMAN;

en aangezien ABANG MAS DJOEMAN op heden den 19den Juni 1888 in handen van mij, SOLKO WALLE TROMP, assistent-resident van Sintang, krachtens residents schrijven van 11 April 1888, n°. 1540, in dezen speciaal gemachtigde van den resident der Westerafdeeling van Borneo, plechtig heeft beëdigd en te mijnen overstaan heeft bezegeld en onderteekend de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenissen;

zoo wordt voornoemde ABANG MAS DJOEMAN bij deze door mij, onder goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in naam en vanwege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, plechtig bevestigd in zijne waardigheid van bestuurder van Silat, en zulks onder den naam en titel van Pangeran RATOR MOEDA PAKOE NEGARA, ten blijke waarvan hem van deze akte, zoomede van de bovenbedoelde door hem aangegevene schriftelijke verbintenis, nadat die stukken zullen zijn voorzien van het bewijs van goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, een exemplaar zal worden uitgereikt.

Aldus gedaan te Silat, op heden den 19den Juni 1888, overeenkomende met den 9den dag der maand Sawal van het jaar 1305.

De assistent-resident van Sintang,

(get.) S. W. TROMP.

In tegenwoordigheid van den controleur van Boven-Kapoëas,

(get.) VAN VELTHUYZEN.

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goed-gekeurd en bekrachtigd op heden den 11den Juni 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(get.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(get.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. VAN DER WIJCK.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het
Ministerie van Koloniën,

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SILAT.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 7.

In Silat, een der landschappen aan de Boven-Karæeas (residentie Westerafdeeling van Borneo) werd, na het overlijden in 1877 van den vorigen bestuurder, eene inlandsche bestuurs-commissie belast met het beheer der zaken tijdens de minderjarigheid van den oudsten wettigen zoon van het overleden hoofd. Met die commissie kwam in 1882 een contract tot stand, waarbij de verhouding van Silat tot het Nederlandsch gezag opnieuw werd geregeld. (1)

Onlangs is, onder intrekking van de bovenbedoelde tijdelijke voorziening, overgegaan tot de verheffing van den aangewezen bestuursopvolger tot radja van Silat, bij welke gelegenheid de gebruikelijke akten van verband en van bevestiging zijn gewisseld.

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer, zitting 1882—1883. 140. n°. 20. In de destijds overgelegde Nota van toelichting (n°. 24 van den bundel) zijn eenige bijzonderheden omtrent Silat medegedeeld.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

PASIR.

AKTEN VAN VERBAND EN VAN BEVESTIGING.

N°. 8.

AKTE VAN VERBAND.

Ik sultan MOHAMAD ALIE ADIL CHALIFAT'OEEL MOEMININ, vorst van Pasir, beloof plechtig:

dat ik aan den Koning der Nederlanden en aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als 's Konings vertegenwoordiger in deze gewesten, gehouwen en getrouwen zal zijn, en het rijk van Pasir, hetwelk mij in leen is afgestaan en als zoodanig door mij wordt aangenomen, naar mijn beste vermogen voor en vanwege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal besturen, overeenkomstig de instellingen des lands en met stipte inachtneming der bepalingen, vervat in de met mijne voorgangers gesloten overeenkomsten;

dat ik bereid ben mede te werken tot het sluiten eener nieuwe overeenkomst met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, meer overeenkomstig de eischen des tijds;

dat ik al dadelijk:

- a. het volksonderwijs zooveel mogelijk zal bevorderen;
- b. bereid zal zijn om, wanneer eene gouvernementsvestiging in mijn rijk mocht worden tot stand gebracht, daarvoor, tegen billijke schadeloosstelling aan de rechthebbers te verleenen, het benodigde terrein af te staan;
- c. de vaccine in mijn rijk zal bevorderen;
- d. er in toestem dat de straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven, overtredingen en rechtsverkorting met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen het gebied van Pasir of daarbuiten, gepleegd door mijn onderdanen, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten;

en dat ik overigens, gelijk een trouw leenman betaamt, alles zal aanwenden wat aan de belangen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement bevorderlijk kan zijn.

Deze verklaring heb ik met eede bevestigd, bezegeld en ondertekend, ten overstaan van WILLEM BROERS, resident der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, en in bijzijn van mijne rijks-grooten:

Pangeran MOEDA.
Imam MAS MOEDA.
Pangeran MAS.
Pangeran SJARIF ACHMID.
Adjie KASOEMA.
Raden ADIPATI.

Pasir, den 14den Februari 1888.

Ten overstaan van mij resident der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo.

(w. g.) BROERS.

(Handteekening en zegel van den sultan van Pasir en handmerken van de rijks-grooten).

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal in de plaats van den op den 13den December 1886 overleden sultan van Pasir SEPOEH ADIL CHALIFAT'OEEL MOEMININ, overeenkomstig de instellingen des rijks tot vorst is verkozen ADJIE TIGA Pangeran SOERIA, eenige zoon van wijlen den vroegeren sultan van Pasir MACHMOED HAN, bij het besluit van 14 Mei 1876, n°. 15, bereids als troonopvolger erkend.

En aangezien ADJIE TIGA Pangeran SOERIA voornoemd op heden, den 14den Februari des jaars 1888, in handen van mij WILLEM BROERS, resident der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo, plechtig heeft beëdigd, en te mijnen overstaan heeft bezegeld en ondertekend de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenis.

Zoo wordt voornoemde ADJIE TIGA pangeran SOERIA bij deze door mij, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in naam en vanwege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, plechtig bevestigd in zijne waardigheid van sultan van Pasir, en zulks onder den naam en titel van MOHAMAD ALIE ADIL CHALIFAT'OEEL MOEMININ, ten blyke waarvan hem van deze akte, zoomede van de bovenbedoelde door hem aangegane schriftelijke verbintenis, nadat die stukken zullen zijn voorzien van het bewijs van goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal, een exemplaar zal worden uitgereikt.

Aldus gedaan te Pasir ten dage en jare voorschreven.

De resident der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo,
(w.g.) BROERS.

In tegenwoordigheid van:
(Handmerken van de rijks-grooten).

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goed-gekeurd en bekrachtigd op heden den 13den Juli 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidende afschriften,
De Gouvernements-Secretaris,
(get) O. VAN DER WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,
De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën,
H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

PASIR.

NOTA VAN TOELICHTING.

Nº. 9.

De in 1866 opgetreden sultan van Pasir (1) (een landschap behorende tot de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo) kwam in het laatst van 1886 te overlijden. Dientengevolge is de in 1876 aangewezen be-

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer, zitting 1877—1878, 100, n°. 4.) (In de desijds aangeboden Nota van toelichting zijn eenige geschiedkundige bijzonderheden omtrent Pasir vermeld).

stuursopvolger, een zoon van den in 1862 overleden sultan, aan het hoofd der zaken in Pasir opgetreden. De bij gelegenheid van zijne installatie gepasseerde akte van verband bevat de belofte om mede te werken tot het sluiten van een nieuw contract. Inmiddels heeft de nieuwe sultan zich al dadelijk verbonden tot het naleven van eenige verplichtingen, waarvan in de vigeerende overeenkomst geen melding is gemaakt.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

LOEHOE.

CONTRACT EN AKTE VAN BEVESTIGING.

N°. 10.

CONTRACT MET LOEHOE.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen om de rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den vorst en de hadat van Loehoe, meer dan door de bestaande overeenkomst geschiedt, in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd;

Zoo is op heden Donderdag den 15den September 1887, overeenkomende met den 28sten van de maand Dzoelhadji des jaars 1304 der Mohamedaansche tijdrekening, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons DANIEL FRANÇOIS VAN BRAAM MORRIS, ridder der Militaire Willemsorde 4de klasse, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, handelende ten deze voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, ter eene, en ISKANDER OPOE LAROMPONG, vorst van Loehoe, vertegenwoordigd door zijnen daartoe bij behoorlijke volmacht dd. 25 Sawal 1304 (17 Juli 1887) aangestelden gemachtigde OPOE LEMPANG TORONGKONG, en de hem vergezellende leden van de hadat van dat landschap, ter andere zijde, overeengekomen als volgt.

Artikel 1.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige vorst ISKANDER OPOE LAROMPONG en de hadat van Loehoe, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettigen opperheer erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het gebied van Loehoe wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen en eilanden, omschreven op de aan dit contract gehechte opgave.

Het landschap Loehoe, ook genaamd Loewoe of Loe, grenst ten noorden aan Palos (Kaili) en aan de tot het gebied der residentie Menado behorende landstreken Posso en Todjo; ten oosten aan het tot het gebied der residentie Ternate behorende landschap Toboengkoe, aan Laiwoei of Kandarie en aan Poleang; ten zuiden aan de onder Boni sorteerende Pitoempanoealanden, aan Wadjo, en aan Poleang, zijnde het op den vasten wal van Celebes gelegen gebied van Boeton; ten westen aan Wadjo, Adjatapparang, Masenrempoeloe en aan de Mandarsche staten.

Wijders wordt het langs de oost- zuid- en westkust door de golf van Boni bespoeld.

Artikel 3.

De vorst van Loehoe noch de hadat zal het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoo-
N°. 103. 10.

danige natie eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenker of zendingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 4.

Bij overlijden van den vorst of wanneer de vorstelijke waardigheid door andere omstandigheden onvervuld mocht geraken, treedt de als opvolger in het bestuur aangewezene prins (of prinses) als bestuurder van het landschap op, na vooraf in geschrifte te hebben afgelegd, geteekend en bezegeld den eed van trouw aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden en aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als 's Konings vertegenwoordiger in die gewesten, zoomede van stipte naleving dezer overeenkomst.

De vorst en de hadat zullen telkens wanneer de waardigheid van ^{opvolger} _{opvolgster} in het bestuur onvervuld mocht zijn, met eerbiediging der landsinstellingen en in overleg met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, zoodra mogelijk den prins of de prinses aanwijzen ^{dien} _{die} zij tot ^{opvolger} _{opvolgster} in het bestuur wenschen bestemd te zien.

Deze aanwijzing wordt onderworpen aan de goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zonder welke zij van geenerlei gevolg is.

Bij gemis aan eenstemmigheid tusschen den vorst en de hadat onderling of tusschen dezen en den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, wordt de keuze van ^{den} _{de}

tot ^{opvolger} _{opvolgster} in het bestuur aan te wijzen prins of prinses onderworpen aan de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, aan welke beslissing de vorst en de hadat zich onvoorwaardelijk zullen onderwerpen.

Artikel 5.

De vorst en de hadat van Loehoe zullen den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aanlegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende. Zij zullen zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel 6.

De vorst en de hadat van Loehoe zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steed vrede en oprechte vriendschap onderhouden en dat Gouvernement, waar nodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van gewapenden, arbeiders, dragers, roeiers en vaartuigen, en zulks tegen zoo-

danige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten. Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met naburige of andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende inlandsche staten, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige staten geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen Loehoe opwerpen.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel 7.

De vorst en de hadat zoomede hunne onderdanen zullen zoowel te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren, en niet toelaten dat in plaats van deze of nevensdeze eene andere gevoerd wordt.

Het is den vorst echter toegelaten om zijn standaard of herkenningsvlag gelijktijlig met, doch onder de Nederlandsche te voeren.

Artikel 8.

De vorst en de hadat zullen met rechtvaardigheid regeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die zich met vergunning van het Gouvernement binnen Loehoe gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in dat landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in Loehoe afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden, met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, welkerkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten, mits hunne schepen voorzien zijn van een door den vorst van Loehoe uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betreffende voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel 9.

De vorst en de hadat verbinden zich om aan Europeanen en andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging buiten de havens van Loehoe niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren echter zullen in de havens van Loehoe worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den vorst en de hadat kennis moeten worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De vorst en de hadat zullen aan geene Chineezen, Arabieren of andere vreemde oosterlingen toelaten om zich in Loehoe te vestigen zonder vooraf verkregen vergunning van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Personen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den vorst van Loehoe in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel 10.

De vorst en de hadat zullen aan personen, niet behorende

tot de inheemsche bevolking van Loehoe, geene concessien tot ondernemingen van landbouw of mijnontginning verleenen, noch aan zoodanige personen gronden verhuren of verkoopen, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement.

Mijnontginning vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, zal in elk voorkomend geval het onderwerp van eene bijzondere schikking met den vorst en de hadat uitmaken.

Ook blijft aan het Gouvernement het recht voorbehouden om in de bosschen van Loehoe te allen tijde zooveel mast-, timmer- en brandhout te doen aankappen dan wel op te koopen en uit te voeren, als het noodig zal achten, en zulks zonder dat deswege door den vorst en de hadat, onder welke benaming ook, eenige opbrengst of betaling zal worden gevorderd, zullende evenwel geene aankappingen plaats hebben zonder voorafgaand overleg met hen.

Artikel 11.

Al de door het Nederlandsch-Indische Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in Loehoe tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel 12.

Alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Loehoe behooren, gevestigd binnen dat landschap, worden beschouwd als onderdanen van het Gouvernement en staan onder onmiddellijk gezag van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 13.

Elke misdadiger zal worden gestraft volgens de wetten van en op het land waar hij zijne misdaad gepleegd heeft, met dien verstande echter, dat verminkende of martelende straffen, waaronder ook de straf van rottingslagen wordt begrepen, niet mogen worden toegepast.

Europeanen en met hen gelijk gestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Loehoe behooren, worden, wanneer zij binnen het gebied van Loehoe eenig misdrijf plegen, aan het Gouvernement uitgeleverd om naar deszelfs wetten te worden terechtgesteld.

Aan den vorst en de hadat van Loehoe wordt de bevoegdheid gelaten om personen, behorende tot de inheemsche bevolking des lands, wier verder verblijf aldaar gevaarlijk wordt geacht voor de openbare rust en orde, of die, zich aan misdrijf schuldig gemaakt hebbende, om staatkundige redenen niet volgens de wetten en instellingen des lands kunnen worden terechtgesteld, in het belang der openbare rust en orde uit Loehoe te verbannen.

In die gevallen wordt de verbanning gelast bij een door den vorst en de hadat uit te vaardigen vormelijk bevelschrift, waaraan nochtans geen gevolg kan worden gegeven dan nadat de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de plaats hebbe aangewezen, waar de banneling verblijf zal houden.

De vorst is gehouden om aan personen, door dien maatregel getroffen, een onderstand toe te leggen tot zoodanig bedrag, als noodig is voor hun onderhoud, ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal, en zulks totdat zij een middel hebben gevonden om door eigen arbeid in hun levensonderhoud te voorzien.

Artikel 14.

In het landschap Loehoe zijn menschenroof, slavenhandel en in- en uitvoer van slaven verboden, en zullen die misdadige bedrijven door den vorst en de hadat niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Ook beloven de vorst en de hadat te zullen tegengaan en doen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingen.

Artikel 15.

De vorst en de hadat zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan

en doen tegengaan, en geene schuilplaats noch eenige hulp of medewerking hoegenaamd verleenen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn. Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitleveren, dan wel hen volgens de wetten en instellingen des lands doen terechtstellen, naar gelang die schuldigen of medeplichtigen onderdanen van het Gouvernement dan wel van hen zijn.

Artikel 16.

De vorst en de hadat verbinden zich om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Loehoe in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleenen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de vorst en de hadat onverwijld kennis geven aan den meest nabijzijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De vorst en de hadat kunnen hulp- en bergloon vorderen, die door hen zelve naarmate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië invoeren, door tusschenkomst van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 17.

De vorst en de hadat verbinden zich de zoogenaamde adat-biasa, om menschen, welke uit zee op de kusten komen aandrijven, te snellen en hunne goederen te rooven, in het geheele rijk voorgoed af te schaffen.

Artikel 18.

De vorst en de hadat verbinden zich om met de middelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun land krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 19.

De vorst en de hadat verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 20.

De straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven, overtredingen en rechtsverkorting met betrekking tot telegraaflijnen (en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Loehoe, gepleegd door onderdanen van den vorst van Loehoe, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

Artikel 21.

De vorst en de hadat verbinden zich jaarlijks een gezantschap naar Makassar te zenden om den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, als vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, hulde te bewijzen.

Artikel 22.

De vorst en de hadat erkennen dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de bestuurders van Loehoe gesloten, voor zoo verre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zal den vorst en de hadat van Loehoe en hunne opvolgers, zoolang zij de hun in dit contract opgelegde verplichtingen trouw en stipt opvolgen, in hunne waardigheden en rechten als zoodanig handhaven en zich niet met de inwendige huishouding des lands inlaten.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Makassar overeengekomen, in triplo opgemaakt, onteekend en bezegeld door den vertegenwoordiger van den vorst van Loehoe en de leden van de hadat van dat landschap, in tegenwoordigheid van mij, D. F. VAN BRAAM MORRIS, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

(w.g.) MORRIS.

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De assistent-resident ter beschikking,

(w.g.) J. BENSBACH.

(Stempel en handteekeningen van den vertegenwoordiger van den vorst van Loehoe en de leden van de hadat).

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 28sten October 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. v. D. WIJCK.

OPGAAF

van de landen en eilanden, waaruit het gebied van Loehoe is samengesteld.

Loehoe is verdeeld in de landschappen:

Mengkoka of Bingkoka;

Lelewaoe;

Oessoë;

Watoe;

Baeboenta;

Ponrang;

Rongkong;

Seko;

Boewa;

Olang;

Masambe;

Waleenrang;

Larompong ;
 Soelieng ;
 Tjimpoë ; en
 Bariëko.

De hoofdplaats Palopo met omstreken , onder de algemeene benaming van Wara , maakt eveneens een afzonderlijk deel uit.

Van de hierboven bedoelde landschappen , die zich vasallen (lilie) van Loehoe noemen, liggen Mengkoka en Lelewaë aan de oostkust van de baai van Boni, Oessoe aan de noord-oostkust, Watoe en Baeboenta aan de noordkust, Rongkong, Seko, Masambe en Waleenrang binnenslands in het noordwestelijk gedeelte, en Boewa, Ponrang, Olang, Larompong, Soelieng en Tjimpoë langs de westkust.

Verder behooren tot Loehoe bijna alle Toradjastammen of staten van midden Celebes, waarvan de voornaamste zijn:

Padjoeng-allo ;
 Oeraso of Toraso ;
 Karre ;
 Pantilang ;
 Rante-boewa ;
 Maliang ;
 Lembang ; en
 Batoe aloë ;
 allen gelegen ten zuidwesten van Palopo ,
 Marendeng ;
 Tampo ;
 Sengalla ;
 Palippoe ;
 Sewatoe ;
 Makale ; en
 Lada ;
 allen gelegen ten westen van Palopo , en
 Boentoe ;
 Nangalla ;
 Battang ;
 Pamboelang ;
 alle gelegen in centraal Celebes.

De hoofdplaats Palopo bestaat uit de kampongs :

Tapponge ;
 Mangara-boembang ;
 Pandjalae ;
 Tjampoe ;
 Bonee ;
 Paroempangee ;
 Amasangang ;
 Soeratanga ;
 Bola-Sadea ;
 Batoe-pasi ;
 Padja-lesang ;
 Boentoeroe ;
 Tompotikka ;
 Waroe ë ;
 Soongka ;

Penggolie ;
 Sabamparoe ;
 Saminda ;
 Kampong-beroe ;
 Balandaai ;
 Ladia-dia ; en
 Rompoewang.

Zij is gelegen aan het noordwestelijk uiteinde van de baai van Boni, zuidelijk van de tot in zee uitlopende uitloopers van de bergtoppen Malamba en Andooli in het moeras gevormd door de mondingen der Palopo en Pintjem-poete rivieren.

De hoofdkampongs van Mengkoka zijn :

Kalako ;
 Tohowa ; en
 Passoeloi ;
 terwijl de voornaamste plaatsen langs de kust zijn , van Palopo zuidwaarts :
 Soongka ;
 Ponrang ;
 Balambang ;
 Olang ;
 Djene-maedjaë ;
 Tjimpoë ;
 Larompong ;
 Soelieng ;] en
 Bariëko ; en
 van Palopo oostwaarts ;
 Tamalaba ;
 Baramamase ;
 Waleenrang ;
 Battang ;
 Marobo ;
 Samasing ;
 Labonro-bonro ;
 Taratti ;
 Binanga-tanga ;
 Passare ;
 Bongko ;
 Mantalinga ;
 Pangebakkang ;
 Pao ;
 Samma ;
 Biro ;
 Tokeë ;
 Balibola ;
 Tapponge ;
 Tjappa-Salo ;
 Sapoenti ;
 Bata-tingka ;
 Tamoeckoe ;
 Lasetang-setange ;

Patila ;
 Poreang ;
 Laoeroe ;
 Labaraoe ;
 Laëlambda ;
 Balo-balo ;
 Watoe ;
 Tarebee ;
 Boeboe ;
 Langkara ;
 Tjarekang ; en
 Oessoë.

De namen der onderdeelen van de verschillende landschappen, waarvan sommige reeds tot de Toradjastammen behooren, zijn niet bekend.

De eilanden die tot Loehoe behooren zijn :

Palopo, ook wel eenvoudig Liboekang (eiland) genoemd, gelegen in de baai van Palopo in de nabijheid van de hoofdplaats van dien naam ;

Boeloe-polo ;

Groot en Klein Satiri, gelegen ten zuiden van Oessoë ;

La Boeroko en Tjampea, gelegen ten noorden van Mengkoka in de nabijheid van de baai van Pao en Padamarang ;

Groot Lambasina ;

Klein-Lambasina ;

Lemo ;

Masading ;

Ampara ; en

Mosokkorange ;

allen gelegen in de baai van Mengkoka tegenover de hoofdkampongs.

De Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden

(w. g.) MORRIS.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal in de plaats van de in de maand Juni 1883 overleden vorstin van Loehoe, OPOE ANRONGGOROE, overeenkomstig 'slands instellingen tot vorst van dat landschap is verkozen ISKANDER OPOE LAROMPONG ;

En aangezien door OPOE LEMPANG TORONKONG, gemachtigde van den vorst van Loehoe voornoemd, en de hem vergezellende leden van de hadat van dat landschap, op den 15den September 1887 namens het inlandsch zelfbestuur van Loehoe een nieuw contract gesloten en bevestigd is ;

Zoo wordt genoemde ISKANDER OPOE LAROMPONG bij deze door mij DANIEL FRANÇOIS VAN BRAAM MORRIS, ridder der Militaire Willemsorde 4de klasse, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in naam en vanwege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, op heden den 4den October 1887, overeenkomende met den 16den der maand Moeharram van het jaar 1305 der Mohamedaansche tijdrekening, plechtig te Palopo bevestigd in zijne waardigheid van vorst van Loehoe.

Ten blijke waarvan deze akte opgemaakt en ondertekend is door mij gouverneur voornoemd.

(w. g.) MORRIS.

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De assistent-resident ter beschikking,

(w. g.) J. BENSCHACH.

Deze akte van bevestiging is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 28sten October 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift ;

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. V. D. WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën,

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

LOEHOE.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 11.

Het landschap Loehoe behoort tot het gouvernement Celebes en onderhoorigheden. Het omringt het noordelijk gedeelte der golf van Boni.

De oppervlakte van Loehoe wordt geschat op 560 □ geographische mijlen, en de getalsterkte der bevolking op 186 600 zielen, waarvan 36 600 Boegineezen.

Van de vroegere geschiedenis van Loehoe is weinig bekend. Volgens oude overleveringen moet Loehoe de bakermat der Boegineesche beschaving, en in de 10de tot en met de 14de eeuw het machtigste rijk van Celebes zijn geweest. Langzamerhand in verval geraakt, kwam het in den aanvang der 16de eeuw onder de heerschappij van het destijds oppermachtige Makkassaarsche rijk, waarvan het ten tijde der O. I. Compagnie door den admiraal SPEELMAN werd verlost.

Loehoe nam in 1667 deel aan het Bongaaisch contract, doch dit leidde niet tot het onderhouden van betrekkingen met de O. I. Compagnie. Hoewel door Bonischen invloed van ons vervreemd geraakt, koos Loehoe toch de partij der Compagnie in den strijd, welken zij in 1741 tegen Wadjo had te voeren. Sedert hadden wij geruimen tijd geene aanrakingen met Loehoe. De in 1824 aangewende pogingen om dat landschap te doen toetreden tot het vernieuwd Bongaaisch contract, hadden geen gevolg. Eerst in 1861 gelukte het de verhouding van Loehoe tot het Nederlandsch gezag bij contract op vasten voet te regelen (1). De bestuurder, met wien dit contract werd gesloten, overleed in 1880 en had tot opvolgster zijne oudtante, die slechts drie jaren het bewind voerde en na haar overlijden werd opgevolgd door den tegenwoordigen bestuurder. Kort na diens optreden dreigden moeilijkheden tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en Loehoe te zullen ontstaan, naar aanleiding van de onvoegzame hou-

ding door het bestuur van dat landschap aangenomen tegenover een gouvernements-ambtenaar, die in 1886 Loehoe bezocht om aan te dringen op de voldoening van eene reeds vroeger aan dat landschap opgelegde boete, wegens een met toepassing van de zoogenaamde adat biasa (strandrecht) gepleegden moord op lieden, die naar de kust van Loehoe waren afgedreven. Dat bezoek had tevens ten doel om den nieuwen bestuurder te herinneren aan de verplichting tot beëdiging van het contract van 1861 of tot het sluiten van een nieuw contract.

Ten slotte heeft Loehoe zich bij alle eischen van het Gouvernement neergelegd, en het gevolg daarvan is geweest, dat in September 1887 te Makassar eene nieuwe overeenkomst tot stand kwam, met een tot dat doel uit Loehoe afgevaardigd gezantschap. Kort daarop begaf de gouverneur van Celebes zich naar Loehoe tot bevestiging van den bestuurder en tot bespreking van den voor dezen uit het nieuwe contract voortvloeiende verplichtingen. Een en ander is meer uitvoerig medegedeeld in de Koloniale Verslagen van 1887, blz. 14, en 1888, blz. 17.

De voornaamste punten, welke bij de meerbedoelde overeenkomst voor het eerst zijn geregeld, betreffen de omschrijving van de grenzen en van het gebied van Loehoe, de aanwijzing van een opvolger in het bestuur, de voorwaarden voor de vestiging van Chinezen en andere vreemde oosterlingen, de bevoegdheid tot mijnontginning van Regeeringswege, de aanwijzing van de gouvernements-onderdanen, de afschaffing van verminkende straffen, de verbanning van personen, die gevaarlijk worden geacht voor de orde en rust, de afschaffing van de zoogenaamde adat biasa, de bevordering van volksonderwijs en vaccine, de berechting door de gouvernements-rechtbanken en rechters van misdrijven en overtredingen, door onderdanen van Loehoe begaan ten opzichte van telegraafdraden en telegraafkabels, en de verplichting tot afvaardiging éénmaal 's jaars van een gezantschap naar Makassar als huldebetoon aan het Gouvernement.

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer. zitting 1861—1865. XXI. n°. 6.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

PALOS.

CONTRACT EN AKTE VAN BEVESTIGING.

Nº. 12.

CONTRACT MET PALOS.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen om de rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den vorst en de hadat van Palos, meer dan door de bestaande overeenkomst geschiedt, in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd;

Zoo is op heden, Dinsdag, den 1sten Mei 1888, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons DANIEL FRANÇOIS VAN BRAAM MORRIS, ridder der Militaire Willemsorde vierde klasse, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, handelende ten deze voor en namens het gouvernement van Nederlandsch-Indië, ter eene, en DJODJOKODIE TO MESIEMA, vorst, en de hadat van Palos, ter andere zijde, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige vorst DJODJOKODIE TO MESIEMA en de hadat van Palos, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettigen opperbeer erkennen. Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het gebied van Palos wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen, omschreven op de aan dit contract gehechte opgave.

Het landschap Palos grenst ten noorden aan Towaëli en Donggala, ten oosten aan de landschappen Parigi en Posso, behoorende tot de residentie Menado, ten zuiden aan de tot Loehoe behoorende Toraljalanden en Mamoedjoe (Mandar), en ten westen aan de zee.

Artikel 3.

De vorst van Palos noch de hadat zal het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 4.

Bij overlijden van den vorst, of wanneer de vorstelijke waardigheid door andere omstandigheden onvervuld mocht geraken, treedt de als opvolger in het bestuur aange-
opvolgster wezen prins (of prinses) als bestuurder van het landschap

op, na vooraf in geschrifte te hebben afgelegd, geteekend en bezegeld, den eed van trouw aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden en aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als 's Konings vertegenwoordiger in die gewesten, zoomede van stipte naleving dezer overeenkomst.

De vorst en de hadat zullen telkens wanneer de waardigheid van opvolger in het bestuur onvervuld mocht zijn, met eerbiediging der landsinstellingen en in overleg met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, zoodra mogelijk den prins of de prinses aanwijzen dien die zij als opvolger in het bestuur wenschen bestemd te zien.

Deze aanwijzing wordt onderworpen aan de goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zonder welke zij van geenerlei gevolg is.

Bij gemis aan eenstemmigheid tusschen den vorst en de hadat onderling, of tusschen dezen en den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, wordt de keuze van den de

tot opvolger in het bestuur aan te wijzen prins of opvolgster prinses onderworpen aan de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, aan welke beslissing de vorst en de hadat zich onvoorwaardelijk zullen onderwerpen.

Artikel 5.

De vorst en de hadat van Palos zullen den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel 6.

De vorst en de hadat van Palos zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden, en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van gewapenden, arbeiders, dragers, roeiers en vaartuigen, en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met naburige of andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behoorende inlandsche staten, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige staten geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitroeringen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen Palos opwerpen.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten

bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel 7.

De vorst en de hadat zoomede hunne onderdanen zullen zoowel te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren, en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt. Het is den vorst echter toegelaten om zijn standaard of herkenningsvlag gelijktijdig met, doch onder de Nederlandsche te voeren.

Artikel 8.

De vorst en de hadat zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die zich met vergunning van het Gouvernement binnen Palos gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in dat landschap ten handel komen. Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in Palos afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten, mits hunne schepen voorzien zijn van een door den vorst van Palos uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betreffende voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel 9.

De vorst en de hadat verbinden zich om aan Europeanen of andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging buiten de havens van Palos niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren echter zullen in de havens van Palos worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den vorst en de hadat kennis worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De vorst en de hadat zullen aan geene Chineezen, Arabieren of andere vreemde oosterlingen toelaten zich in Palos te vestigen, zonder vooraf verkregen vergunning van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Personen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den vorst van Palos in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel 10.

De vorst en de hadat zullen aan personen, niet behorende tot de inheemsche bevolking van Palos, geene concessien tot ondernemingen van landbouw of mijnontginning verleen, noch aan zoodanige personen gronden verhuren of verkoopen, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement.

Mijnontginning vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, zal in elk voorkomend geval het onderwerp van eene bijzondere schikking met den vorst en de hadat uitmaken.

Ook blijft aan het Gouvernement het recht voorbehouden om in de bosschen van Palos te allen tijde zooveel mast-, timmer- en brandhout te doen aankappen dan wel op te koopen en uit te voeren, als het noodig zal achten, en

zulks zonder dat deswege door den vorst en de hadat, onder welke benaming ook, eenige opbrengst of betaling zal worden gevorderd; zullende evenwel geene aankaptingen plaats vinden zonder voorafgaand overleg met hen.

Artikel 11.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in Palos tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel 12.

Alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Palos behooren, gevestigd binnen dat landschap, worden beschouwd als onderdanen van het Gouvernement en staan onder onmiddellijk gezag van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 13.

Elke misdadiger zal worden gestraft volgens de wetten van en op het land waar hij zijne misdaad gepleegd heeft, met dien verstande echter, dat verminkende of martelende straffen, waaronder ook de straf van rottingslagen wordt begrepen, niet mogen worden toegepast.

Europeanen en met hen gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst beleden en niet tot de inheemsche bevolking van Palos behooren, worden echter, wanneer zij binnen het gebied van Palos eenig misdrijf plegen, aan het Gouvernement uitgeleverd, om naar deszelfs wetten te worden terechtgesteld.

Aan den vorst en de hadat van Palos wordt de bevoegdheid gelaten om personen, behorende tot de inheemsche bevolking des lands, wier verder verblijf aldaar gevaarlijk wordt geacht voor de openbare rust en orde, of die, zich aan misdrijf schuldig gemaakt hebbende, om staatkundige redenen niet volgens de wetten en instellingen des lands kunnen worden terechtgesteld, in het belang der openbare rust en orde uit Palos te verbannen.

In die gevallen wordt de verbanning gelast bij een door den vorst en de hadat uit te vaardigen vormelijk bevelschrift, waaraan nochtans geen gevolg kan worden gegeven dan nadat de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de plaats hebbe aangewezen waar de ban-neling verblijf zal houden.

De vorst is gehouden om aan personen, door dien maatregel getroffen, een onderstand toe te leggen tot zoodanig bedrag als noodig is voor hun onderhoud, ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal, en zulks totdat zij een middel van bestaan hebben gevonden om door eigen arbeid in hun levensonderhoud te voorzien.

Artikel 14.

In het landschap Palos zijn menschenroof, slavenhandel en in- en uitvoer van slaven verboden, en zullen die misdadige bedrijven door den vorst en de hadat niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Ook beloven de vorst en de hadat te zullen tegengaan en doen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingen.

Artikel 15.

De vorst en de hadat zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan, en geene schuilplaats nog eenige hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitleveren, dan wel hen volgens de wetten en instellingen des lands doen terechtstellen, naar gelang die schuldigen of medeplichtigen onderdanen van het Gouvernement dan wel van hen zijn.

Artikel 16.

De vorst en de hadat verbinden zich om alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Palos in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleen, de schipbreukelingen te verzorgen, en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrenge van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de vorst en de hadat onverwijld kennis geven aan den meest nabijzijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De vorst en de hadat kunnen hulp en bergloon vorderen, die door hen zelve naar mate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen, door tusschenkomst van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 17.

De vorst en de hadat verbinden zich om met de midelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun land krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 18.

De vorst en de hadat verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 19.

De straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven, overtredingen en rechtsverkorting met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Palos, gepleegd door onderdanen van den vorst van Palos, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

Artikel 20.

De vorst en de hadat erkennen dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de bestuurders van Palos gesloten, voor zooverre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zal den vorst en de hadat van Palos en hunne opvolgers, zoolang zij de hun in dit contract opgelegde verplichtingen trouw en stipt opvolgen, in hunne waardigheden en rechten als zoodanig handhaven en zich niet met de inwendige huishouding des lands inlaten.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Palos overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den vorst van Palos DJODJOKODIE TO MESIEMA en de hadat van dat landschap, in tegenwoordigheid van mij, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

(get.) MORRIS.

(Handteekeningen van den vorst van Palos en de leden van de hadat.)

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden,

De assistent-resident ter beschikking,

(get.) J. BENSCHACH.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den Februari 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(get.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(get.) GALLOIS.
Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

Opgave van de landen, waaruit het gebied van Palos is samengesteld.

Het gebied van Palos bestaat uit de ondervolgende landen:

Palos of Paloe;
Beka;
Peboena;
Kaleke;
Pesakoe;
Poeloe;
Sidondo;
Beloewase;
Bangga;
Pakoelie;
Sigi;
Sibalaija;
Kabatoena; en de vasalstaatjes:
Tatanga;
Belomaroe;
Loli-ogee;
Dolo.

De Gouverneur van Celebes en onderhoorigheden,
(get.) MORRIS.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal het mij gouverneur van Celebes en onderhoorigheden gebleken is, dat na het overlijden van den vorst van Palos, MOHAMAD LO MAKARAKA, zijn zoon DJODJOKODIE TO MESIEMA door de keuze van de hadat en het volk wettig aanspraak maken kan op het bestuur van Palos, en hij dus als vorst van genoemd landschap behoort te worden bevestigd;

En aangezien DJODJOKODIE TO MESIEMA voornoemd, op heden Dinsdag den 1sten Mei des jaars 1888 (overeenkomende met den 19den Sjaban van het jaar 1305 der Mohamedaansche tijdrekening) plechtig beloofd heeft met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement een nieuw contract te sluiten, zoo ben ik DANIEL FRANÇOIS VAN BRAAM MORRIS, ridder der Militaire Willemsorde vierde klasse, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, er toe overgegaan genoemden DJODJOKODIE TO MESIEMA, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in zijne waardigheid van vorst van Palos te bevestigen, gelijk geschiedt bij deze.

Ten blijke waarvan deze akte opgemaakt en ondertekend is door mij gouverneur voornoemd.

(get.) MORRIS.

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en
 onderhoorigheden,

De assistent-resident ter beschikking,

(get.) J. BENSBACK.

Deze akte van bevestiging is goedgekeurd en bekrach-
 tigd op heden den 10den Februari 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(get.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(get.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. v. D. WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,

*De Secretaris-Generaal bij het Ministerie
 van Koloniën,*

(get.) H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

DONGGALA.

CONTRACT EN AKTE VAN BEVESTIGING.

N°. 13.

CONTRACT MET DONGGALA.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen om de rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den vorst en de hadat van Donggala, meer dan door de bestaande overeenkomst geschiedt, in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd;

zoo is op heden, Woensdag den 2den Mei 1888, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons DANIEL FRANÇOIS VAN BRAAM MORRIS, ridder der Militaire Willemsorde vierde klasse, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, handelende ten deze voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, ter eene, en LA MAKAGILLI TO MEDODA, vorst, en de hadat van Donggala, ter andere zijde, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

Evenals hunne voorgaungers verklaren ook de tegenwoordige vorst LA MAKAGILLI TO MEDODA en de hadat van Donggala, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettigen opperheer erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het gebied van Donggala wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen en eilanden, omschreven op de aan dit contract gehechte opgave.

Het landschap Donggala grenst ten noorden aan Tontoli, Towaelie en de zee; ten oosten aan het landschap Parigi, behoorende tot de residentie Menado, en de zee; ten zuiden aan Towaelie en Palos, en ten westen aan de zee.

Artikel 3.

De vorst van Donggala noch de hadat zal het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 4.

Bij overlijden van den vorst, of wanneer de vorstelijke waardigheid door andere omstandigheden onvervuld mocht geraken, treedt de als opvolger in het bestuur aangewezen prins (of prinses) als bestuurder van het landschap op, na vooraf in geschrifte te hebben afgelegd, geteekend en be-

zegeld, den eed van trouw aan Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden en aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als 's Konings vertegenwoordiger in die gewesten, zoomede van stipte naleving dezer overeenkomst.

De vorst en de hadat zullen telkens wanneer de waar- digheid van ^{opvolger} _{opvolgster} in het bestuur onvervuld mocht zijn, met eerbiediging der landsinstellingen en in overleg met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, zoodra mogelijk den prins of de prinses aanwijzen ^{dien} _{die} zij tot opvolger in het bestuur wenschen bestemd te zien.

Deze aanwijzing wordt onderworpen aan de goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zonder welke zij van geenerlei gevolg is.

Bij gemis aan eenstemmigheid tusschen den vorst en de hadat onderling, of tusschen dezen en den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, wordt de keuze van ^{den} _{de} tot opvolger in het bestuur aan te wijzen prins of prinses onderworpen aan de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, aan welke beslissing de vorst en de hadat zich onvoorwaardelijk zullen onderwerpen.

Artikel 5.

De vorst en de hadat van Donggala zullen den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden als vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel 6.

De vorst en de hadat van Donggala zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden, en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleenen door het leveren van gewapenden, arbeiders, dragers, roeiers en vaartuigen, en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met naburige of andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende inlandsche staten, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige staten geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen Donggala opwerpen.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op de eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel 7.

De vorst en de hadat zoomede hunne onderdanen zullen zoowel te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren, en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Het is den vorst echter toegelaten om zijn standaard of herkenningvlag gelijktijdig met, doch onder de Nederlandsche te voeren.

Artikel 8.

De vorst en 'de hadat zullen met rechtvaardigheid regeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die zich met vergunning van het Gouvernement binnen Donggala gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in dat landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in Donggala afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten, mits hunne schepen voorzien zijn van een door den vorst van Donggala uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel 9.

De vorst en de hadat verbinden zich om aan Europeanen of andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging buiten de havens van Donggala niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren echter zullen in de havens van Donggala worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den vorst en de hadat kennis moeten worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De vorst en de hadat zullen aan geene Chineezen, Arabieren of andere vreemde oosterlingen toelaten om zich in Donggala te vestigen, zonder vooraf verkregen vergunning van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Personen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den vorst van Donggala in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel 10.

De vorst en de hadat zullen aan personen, niet behorende tot de inheemsche bevolking van Donggala, geene concessien tot ondernemingen van landbouw of mijnontginning verleen, noch aan zoodanige personen gronden verhuren of verkoopen, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement.

Mijnontginning vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, zal in elk voorkomend geval het onderwerp van eene bijzondere schikking met den vorst en de hadat uitmaken.

Ook blijft aan het Gouvernement het recht voorbehouden om in de bosschen van Donggala te allen tijde zooveel mast-, timmer- en brandhout te doen aankappen dan wel op te koopen en uit te voeren, als het noodig zal achten,

en zulks zonder dat deswege door den vorst en de hadat, onder welke benaming ook, eenige opbrengst of betaling zal worden gevorderd; zullende evenwel geene aankaptingen plaats hebben zonder voorafgaand overleg met hen.

Artikel 11.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in Donggala tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel 12.

Alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Donggala behooren, gevestigd binnen dat landschap, worden beschouwd als onderdanen van het Gouvernement en staan onder onmiddellijk gezag van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 13.

Elke misdadiger zal worden gestraft volgens de wetten van en op het land, waar hij zijne misdaad gepleegd heeft, met dien verstande echter, dat verminkende of martelende straffen, waaronder ook de straf van rottingslagen wordt begrepen, niet mogen worden toegepast.

Europeanen en met hen gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Donggala behooren, worden echter, wanneer zij binnen het gebied van Donggala eenig misdrijf plegen, aan het Gouvernement uitgeleverd, om naar deszelfs wetten te worden terechtgesteld.

Aan den vorst en de hadat van Donggala wordt de bevoegdheid gelaten om personen, behorende tot de inheemsche bevolking des lands, wier verblijf aldaar gevaarlijk wordt geacht voor de openbare rust en orde, of die zich aan misdrijf schuldig gemaakt hebbende, om staatkundige redenen niet volgens de wetten en instellingen des lands kunnen worden terechtgesteld, in het belang der openbare rust en orde uit Donggala te verbannen.

In die gevallen wordt de verbanning gelast bij een door den vorst en de hadat uit te vaardigen vormelijk bevelschrift, waaraan nochtans geen gevolg kan worden gegeven dan nadat de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de plaats hebbe aangewezen, waar de banneling verblijf zal houden.

De vorst is gehouden om aan personen, door dien maatregel getroffen, een onderstaand toe te leggen tot zoodanig bedrag als noodig is voor hun onderhoud, ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal, en zulks totdat zij een middel hebben gevonden om door eigen arbeid in hun levensonderhoud te voorzien.

Artikel 14.

In het landschap Donggala zijn menschenroof, slavenhandel en in- en uitvoer van slaven verboden, en zullen die misdadige bedrijven door den vorst en de hadat niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Ook beloven de vorst en de hadat te zullen tegengaan en doen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingen.

Artikel 15.

De vorst en de hadat zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan, en geene schuilplaats noch eenige hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitleveren, dan wel hen volgens de wetten en instellingen des lands doen terechtstellen, naar gelang die schuldigen of medeplichtigen onderdanen van het Gouvernement dan wel van hen zijn.

Artikel 16.

De vorst en de hadat verbinden zich om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Donggala in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleenen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de vorst en de hadat onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De vorst en de hadat kunnen hulp- en bergloon vorderen, die door hen zelve naar mate van de moeite worden begroot. Van die begroting geven zij onverwijld kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Belanghebbenden, die zich met deze begroting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen, door tusschenkomst van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 17.

De vorst en de hadat verbinden zich om met de middelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun land krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 18.

De vorst en de hadat verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 19.

De straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven, overtredingen en rechtsverkorting met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Donggala, gepleegd door onderdanen van den vorst van Donggala, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

Artikel 20.

De vorst en de hadat erkennen dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de bestuurders van Donggala gesloten, voor zooverre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zal den vorst en de hadat van Donggala en hunne opvolgers, zoolang zij de hun in dit contract opgelegde verplichtingen trouw en stipt opvolgen, in hunne waardigheden en rechten als zoodanig handhaven en zich niet met de inwendige huis-houding des lands inlaten.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Donggala overeengekomen, in triplo opgemaakt, onder-teekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den vorst van Donggala LA MAKAGILLI TO MEDODA, en de hadat van dat landschap, in tegenwoordigheid van mij gouverneur van Celebes en onderhoorigheden voornoemd.

(get.) MORRIS.

(Handteekening en stempel van den vorst van Donggala en handteekeningen van de leden van de hadat.)

N°. 103. 13-14.

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De assistent-resident ter beschikking,
(get.) J. BENSBACH.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den Februari 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(get.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(get.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

O P G A A F

van de landen en eilanden waaruit het gebied van Donggala is samengesteld.

Het gebied van Donggala bestaat uit de ondervolgende landen:

Ganti;
Donggala;
Lero;
Loli;
Bale;
Kola-kola;
Kabongo;
Pantoloang;
Wani;
Towaya;
Tibo;
Alimeoe;
Batoesoeija;
Sikarang;
Ombo;
Baloelang;
Tamboe en
Dampelas;
Tot het gebied van Donggala behooren de eilandjes:
Tosale;
Towale en
Habonga,
gelegen in en voor de bocht van Tamboe;
De gouverneur van Celebes en onderhoorigheden,
(get.) MORRIS.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal het mij gouverneur van Celebes en onderhoorigheden gebleken is, dat na het overlijden van den vorst van Donggala, LOSABANAWA SANGALEA DAENG PALOBRANG, zijn neef, LA MAKAGILLI TO MEDODA, door de keuze van de hadat en het volk wettig aanspraak maken kan op het bestuur van Donggala, en hij dus als vorst van genoemd landschap behoort te worden bevestigd;

En aangezien LA MAKAGILLI TO MEDODA voornoemd op heden, Woensdag, den 2den Mei des jaars 1888 (overeenkomende met den 20sten der maand Sjaban van het jaar 1305 der Mohamedaansche tijdrekening) plechtig beloofd heeft met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement een nieuw contract te sluiten;

Zoo ben ik DANIEL FRANÇOIS VAN BRAAM MORRIS, ridder der Militaire Willemsorde 4de klasse, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, er toe overgegaan genoemden LA MAKAGILLI TO MEDODA, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in zijne waardigheid van vorst van Donggala te bevestigen, gelijk geschiedt bij deze.

Ten blijke waarvan deze akte opgemaakt en ondertekend is door mij gouverneur voornoemd.

(get.) MORRIS.

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De assistent-resident ter beschikking,

(get.) J. BENSBACH.

Deze akte van bevestiging is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den Februari 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(get.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(get.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. v. D. WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën,

H VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

PALOS EN DONGGALA.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 14.

Palos en Donggala vormen met het landschap Towaeli de streek bekend onder den algemeenen naam van Kajeli, welke zich ten noorden van de Mandarsche landschappen langs Straat Makassar uitstrekt en deel uitmaakt van het gouvernement Celebes en onderhoorigheden.

De bevolking van Palos wordt geschat op 4500 en die van Donggala op 3000 zielen.

Vóór de 17de eeuw was Kajeli schatplichtig aan het sultanaat Ternate; daarna kwam het onder het gezag van het rijk van Makassar.

Nadat de admiraal SPEELMAN dit rijk onder de macht der Oost-Indische Compagnie had gebracht, werd Kajeli weder onderhoorig aan Ternate, hetwelk die streek in 1683 aan de Oost-Indische Compagnie afstond.

Deze liet zich weinig aan dit gedeelte van haar gebied gelegen liggen.

In 1824 werd besloten tot oprichting van een post aan de baai van Palos en werd te dier zake te Makassar met de afgevaardigden der bestuurders van Kajeli eene overeenkomst gesloten.

Tot die vestiging is echter om verschillende redenen nimmer overgegaan.

De betrekkingen met de bestuurders van Kajeli werden voornamelijk gaande gehouden door bemiddeling van het van gouvernementswege benoemde hoofd der aan de baai van Palos gevestigde Boegineezen.

In 1854 kwamen contracten met de bovengenoemde drie landschappen tot stand, waarbij Nederlands souvereiniteit op formeele wijze werd erkend.

In Mei 1888 zijn de tegenwoordige bestuurders van Palos en Donggala door den gouverneur van Celebes in hunne waardigheid bevestigd, en van die gelegenheid is gebruik gemaakt om de contracten van 1854 door betere overeenkomsten te vervangen.

De voornaamste punten, waaromtrent thans bepalingen zijn vastgesteld, betreffen de omschrijving van het gebied der genoemde landschappen; de aanwijzing van den bestuursopvolger; de verhouding der bestuurders tot den gouverneur van Celebes; de verstrekking van hulp aan het Gouvernement, wanneer daartoe aanvraag wordt gedaan; het voeren der Nederlandsche vlag; de uitgifte van concessiën voor ondernemingen van landbouw of mijnontginning aan personen, niet behoorende tot de inlandsche bevolking, en de bevoegdheid van de Regeering tot uitgifte harerzijds van concessiën tot mijnontginning; de gangbaarheid der Nederlandsche muntsoorten; de aanwijzing van de categorieën van personen die als gouvernementsonderdanen worden beschouwd, en die voor de gouvernementsrechtbanken terecht staan; de bevordering van volks- onderwijs en vaccine en de berechting van delicten, door onderdanen der inlandsche bestuurders gepleegd ten opzichte van telegraaflijnen en kabels.

Blijkens de mededeelingen in het Koloniaal Verslag van 1889, blz. 18, is ook met het bovengenoemde landschap Towaeli een contract gesloten, hetwelk echter nog niet uit Indië is ontvangen.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel.

WADJO.

CONTRACT

N°. 15.

CONTRACT MET WADJO.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen om de rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en de bestuurders van Wadjo te regelen;

Zoo is op heden den 8sten November 1888, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons:

JOHAN ALBERT GEORGE BRUGMAN, assistent-resident ter beschikking van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, als daartoe behoorlijk gemachtigd door genoemden gouverneur, handelende ten deze voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, ter eene, en

ABDUL RACHMAN LAKORO AROE PADALIE, aroe matowa van Wadjo, en de hadat van dat landschap, ter andere zijde, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

De aroematowa en de hadat van Wadjo verklaren, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wet-tigen Opperheer erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het landschap Wadjo grenst ten noorden aan het landschap Loehoe en de onder Boni staande Pitoempanoewalanden; ten oosten aan de Pitoempanoewa-landen en de golf van Boni; ten zuiden aan het landschap Boni en ten westen aan het landschap Soppeng en de tot de Adjatapparang behorende landschappen Sidenreng en Rappang, en de tot de Masenrempoeloe behorende landschappen Maiwa en Doerie.

Artikel 3.

De aroematowa noch de hadat van Wadjo zal het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie enig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 4.

Bij het overlijden van den aroematowa, of wanneer de waardigheid van den aroematowa door andere omstandigheden onvervuld mocht geraken, zal door de hadat daarvan onverwijld kennis worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, als ook van de naar de wetten van het land gedane keuze van een nieuwen aroematowa, die gehouden zal zijn om, alvorens als zoon-
N°. 103. 15.

danig door het Gouvernement te worden bevestigd, de getrouwe nakoming van de tegenwoordige overeenkomst ook van zijne zijde te beëdigen.

Artikel 5.

De aroematowa en de hadat van Wadjo zullen den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aangelegenheden de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel 6.

De aroematowa en de hadat van Wadjo zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden, en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van gewapenden, arbeiders, dragers, roeiers en vaartuigen, en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten. Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met naburige of andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende inlandsche staten, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige staten geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen Wadjo opwerpen.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel 7.

De aroematowa en de hadat zoomede hunne onderdanen zullen zoowel te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren, en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Het is den aroematowa echter toegelaten om zijn standaard of herkenningsvlag gelijktijdig, doch aan een afzonderlijken mast of stok te voeren.

Artikel 8.

De aroematowa en de hadat van Wadjo zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die zich met vergunning van het Gouvernement binnen Wadjo gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in dat landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in Wadjo afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen, onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten, mits hunne schepen voorzien zijn van een door den aroematowa van Wadjo uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel 9.

De aroematowa en de hadat verbinden zich om aan Europeanen en andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging buiten de havens van Wadjo niet te vergunnen, zonder voorkennis of vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren echter zullen in de havens van Wadjo worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden, zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren, zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den aroematowa en de hadat kennis moeten worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De aroematowa en de hadat zullen aan geene Chineezen, Arabieren of andere vreemde oosterlingen toelaten om zich in Wadjo te vestigen, zonder vooraf verkregen vergunning van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Personen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken, zullen door den aroematowa van Wadjo in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel 10.

De aroematowa en de hadat van Wadjo zullen aan personen, niet behorende tot de inheemsche bevolking van Wadjo, geene concessien tot ondernemingen van landbouw of mijnontginning verleenen, noch aan zoodanige personen gronden verhuren of verkoopen, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement.

Artikel 11.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in Wadjo tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel 12.

Alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Wadjo behooren, gevestigd binnen dat landschap, worden beschouwd als onderdanen van het Gouvernement en staan onder onmiddellijk gezag van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 13.

Elke misdadiger zal worden gestraft volgens de wetten van en op het land, waar hij zijne misdaad gepleegd heeft, met dien verstande echter, dat verminkende of martelende straffen, waaronder ook de straf van rottingslagen wordt begrepen, niet mogen worden toegepast.

Europeanen en met hen gelijkgestelden, oostersche vreemdelingen, en voorts allen die den Christelijken godsdienst belijden en niet tot de inheemsche bevolking van Wadjo behooren, worden, wanneer zij binnen het gebied van Wadjo eenig misdrijf plegen, aan het Gouvernement uitgeleverd, om naar deszelfs wetten te worden terechtgesteld.

Artikel 14.

In het landschap Wadjo zijn menschenroof, slavenhandel

en in- en uitvoer van slaven verboden, en zullen die misdadige bedrijven door den aroematowa en de hadat niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Ook beloven de aroematowa en de hadat te zullen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingsen.

Artikel 15.

De aroematowa en de hadat van Wadjo zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan, en geene schuilplaats noch eenige hulp of medewerking hoegenaamd verleenen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitleveren, dan wel hen volgens de wetten en instellingen des lands doen terechtstellen, naar gelang die schuldigen of medeplichtigen onderdanen van het Gouvernement dan wel van hen zijn.

Artikel 16.

De aroematowa en de hadat verbinden zich om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Wadjo in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleenen, de schipbreukelingen te verzorgen, en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeigene. Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrenge van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de aroematowa en de hadat onverwijld kennis geven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De aroematowa en de hadat kunnen hulp- en bergloon vorderen, die door hen zelve naar mate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen, door tusschenkomst van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Artikel 17.

De straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven, overtredingen en rechtsverkorting met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Wadjo, gepleegd door onderdanen van Wadjo, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

Artikel 18.

De in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie, niet gedekt door eene schriftelijke vergunning van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, zijn in het landschap Wadjo verboden.

De onderdanen van den aroematowa staan wegens overtredingen van dit verbod terecht voor de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters, en worden gestraft volgens de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement ter zake uitgevaardigde verordeningen.

De aroematowa en de hadat verbinden zich om de overtreders van dit verbod en de voorwerpen, waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement uit te leveren.

Artikel 19.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zal den aroematowa en de hadat van Wadjo en hunne opvolgers, zoolang zij de hun in dit contract opgelegde verplichtingen trouw en stipt opvolgen, in hunne waardigheden en rechten als zoodanig handhaven en zich niet met de inwendige huishouding des lands inlaten.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Tempe (Wadjo) overeengekomen, in triplo opgemaakt, onderteekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den aroematowa van Wadjo en de hadat van dat landschap, in tegenwoordigheid van mij, assistent-resident ter beschikking.

(w.g.) J. A. G. BRUGMAN.

Stempels en handteekeningen
van den aroematowa en de hadat
van Wadjo.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 25sten Maart 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

Opgave van de landen, behoorende tot het gebied
van Wadjo.

Wadjo bestaat uit:

1°. Tossora of Boelie met zijne kampongs:

Aka of Toewa;

Lompa;

Meengé;

Kampirie;

Palekorang;

Botto;

Lowa-Lowa;

Djoekalakkang;

Bettempola of Madjaolang;

Talibolong;

Ta;

Tjioeng;

Talo-Tanreng of Amassangang;

Wadjo-Wadjo;

Latamparroe; en

Letjeng-Letjengé.

2°. Pamana met zijne kampongs:

Lagoesie;

Tampangang;

Kassiborra;

Tosampa;

Palagoena;

Patila;

Lakaratjo;

Sabang;

Katena;

Kampong Totempe;

Amateng-paowe;

Koelo;

Noesa E;

Olongang;

Balang;

Kampirie;

Tepo-Batoe E;

Tobakkó;

Tjampa E;

Lapatolo;

Larompo;

Malingongo;

Alaporongé; en

Padaëlo.

3°. Seengkang met zijne kampongs:

Seengkang;

Palla E;

Sora E;

Amassangang;

Atakka;

Tongko E; en

Tjampalagie.

4°. Oegie met zijne kampongs:

Oegie;

Tjillamata;

Panresampa;

Kae E;

Lekolampe E;

Soempangbila;

Salopoko E;

Salo-Tanga E; en

Bola-Malimpo E.

5°. De vereenigde landschappen:

Sompa;

Tjanroe; en

Tjaleko E.

6°. Lioeng met zijne kampongs

Lioeng ;
 To-Siang ;
 Pali E ;
 Apasrange ;
 Boedjing-Boekoe ;
 Todang-Salo E ;
 Topalamma E ;
 Peawoengé ;
 Tomalampé ;
 Tjielalang ;
 Bila ;
 Teppobatoe E ;
 Amateng-Boenga E
 Malaka ;
 Tokare.

7°. Wagé met zijne kampongs:

Wagé ;
 Oedjoengawo ;
 Lalangboewadja E en
 Bakka E.

8°. Tempe met zijne kampongs:

Tempe ;
 Toeroengang-lappa E of
 Tjappawengan ;
 Ta E ;
 Pintjangpoete ;
 Empaga E ;
 Padjalele ;
 Oedjoengé ;
 Padaëlo ;
 Amassangang ;
 Labangange ;
 Bakka E ;
 Kampong Baroe of
 Lamangiso ;
 Bentenglompo E ;
 Pao-Djoppongé ;
 Lamasapa ;
 Oedjoeng-Aka E ;
 Bontotene , en
 Aboeang-Aliri E.

9°. Limpakimpa met zijne kampongs:

Limpakimpa ;
 Nepo ;
 Kampong Baroe ;
 Paloro ;
 Titintjo ;
 Data-oerai ;
 Data-alaoe.

10°. Tantjoeng met zijne kampongs:

Tantjoeng ;
 Oedjoeng-Tana E ;
 Amassangang , en
 Kampong-Baroe.

11°. Belawa met zijne kampongs:

Pantjoeng-oerai ;
 Menrelie ;
 Belawa-alaoe ;
 Belawa-oerai ;
 Malakkee ;
 Boeloe-bangie ;
 Ongko E ;
 Belawa ;
 Soerabaia ;
 Balla-Awo E , en
 Tippoeloe E.

12°. Lowa met zijne kampongs:

Polewalie ;
 Tjonra-Tjenrana E ;
 Oedjoeng-Kassie ;
 Tjakke-Lowa ;
 Bila-Bila E ;
 La-Matjanie ;
 Lamarroeng ;
 Awa-Ta ;
 Tonrongé ;
 Batjoe-Batjoe E ;
 Kampong Baroe ;
 Lowa ;
 Bonto-Oesa ;
 Laboeangpatoe ;
 Sappewali E , en
 Tjampa E.

13°. Bila met zijne kampongs:

Bila ;
 Tjampa E ;
 Laboekkang ;
 Apoerongé ;
 Salo-Talloe E ;
 Tatjimpo ;
 Amassangang ;
 Kalosi-oerai ;
 Pangkasalo , en
 Wela E.

14°. Kalola met zijne kampongs:

Kalola ;
 Awo-Tarra E ;
 Latjoeme-dongie ;
 Laboea-tallo ;

La-Takadda E;
 Pabala E;
 Lompo E;
 Sattoeng;
 Matjinna;
 Tjopengé;
 Pongawe;
 Badja E, en
 Tingaraposie;

15°. Anabanoewa met zijne kampongs:

Anabanoewa;
 Boelo E;
 Djongkang;
 Salo-doewa;
 Tjipie-tjalo, en
 Lampa E.

16°. Gilirang met zijne kampongs:

Lalisang;
 Awo;
 Lamata;
 Sakoelie;
 Boelete;
 Loera E;
 Ala-limpo E;
 Soempang-ledja;
 Wadjie;
 Matjana;
 Lebongé, en
 Gilirang;

17°. Paria met zijne kampongs:

Paria;
 La Eroeng;
 Pasa-Pasa E;
 La Badje;
 La-Tjoppa;
 La-Boekan;
 Batoe tampoeng
 Pantjongangé;
 Djokka E;
 La-Pabolieng;
 La-Pistoe;
 Lo-Mabolong;
 Topadja;
 Lagelé;
 Aloepangé;
 La-Malappa;
 Tokaoe;
 Daraoeng;
 N°. 103. 15—16

Palissa-toewo E;
 Sadangé;
 Tjatja E;
 La-Metagi E
 I-Ampirie;
 Gattoengangé;
 La-Mapannie;
 I-Lapakka;
 Patiempa-ledja;
 Topanai;
 La-Patjamarroeng;
 Tjalatjoe;
 Lapabatta;
 Tjampalagie;
 La-Walatte;
 Maroanging;
 Latjeppa;
 Latjebba;
 Lawengie;
 Latjamma;
 Atjitjingé;
 Adjoe-Madorie;
 Lioe-Lioe;
 Laparapa;
 Laporoboekang;
 Latjampa;
 Tallang;
 Lamamma;
 Tosoeso;
 Panrasetang;
 Latidonro;
 Lasobatoe;
 Nanangé;
 Lagolla;
 Tanga;
 Oerijan;
 Lompo, en
 Botto;

18°. Roempia met zijne kampongs:

Roempia;
 Pao-Pao;
 Saramma E;
 Tjingkie;
 Lakado;
 Laoepa;
 Lalopie;
 Padjalele;
 Boeloe;
 Kampong Baroe;

Lapatola ;
 Boené ;
 Pao Djawa E ;
 Latapao , en
 Empaga E ;

19°. Akotengang met zijne kampongs :
 Akotengang ;
 Boelie-Boelie E, en
 Djaleng.

20°. Akadjang.

21°. Penekie met zijne kampongs :
 Penekie ;
 Parigie ;
 Djakka E ;
 Laboelang en
 Moealla.

22°. Bola met zijne kampongs :
 Bola ;
 Solo ;
 Palisoe ;
 Mangiso ;
 Lempong ;
 Kadieng , en
 Tonrongbola.

28°. Penrang met zijne kampongs :
 Penrang ;

Seengkanasoe ;
 Tjempaga ;
 Tjalloe E, en
 Tjinongtabie .

24°. Palippoe met zijne kampongs :
 Galla-Galla E ;
 Dori-Dori E ;
 Ota E ;
 Peampoe ;
 Oewaë-Toewa ;
 Mario ;
 Alogongé ;
 Setangpoeloe ;
 Loera E ;
 Taonie ;
 Taro-Taro E ;
 Palippoe ;
 Walanga ;
 Dopieng , en
 Lampoeloeng.

*De assistent-resident ter beschikking van den
 gouverneur van Celebes en onderhoorigheden ,*

(w.g.) J. A. G. BRUGMAN.

Voor eensluidend afschrift,

*De Secretaris-Generaal bij het Departement
 van Koloniën ,*

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

WADJO.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 16.

Het onder het gouvernement Celebes en onderhoorigheden ressorteerende landschap Wadjo ligt aan de westzijde der golf van Boni.

Naar schatting beslaat het eene oppervlakte van 50 □ geographische mijlen met eene bevolking van ruim 70 000 zielen.

Wadjo bestaat uit een aantal landschappen, elk met een afzonderlijk bestuur, die te zamen eene federatie vormen onder een hoofdbestuur, samengesteld uit een hoofdvorst (aroematowa) en eenige grooten.

Bij het sluiten van het Bongaaisch contract van 18 November 1667 stonden de Wadjoreezen vijandig tegenover de O.-I. Compagnie. Zij werden door Aroe Palakka (van Boni) in onderwerping gebracht, waarna in 1670 met het hoofdbestuur van Wadjo op het kasteel Rotterdam een contract tot stand kwam, hetwelk de verklaring inhield dat Wadjo krachtens recht van oorlog aan de O.-I. Compagnie was vervallen, en dat het slechts in leen aan het inlandsch bestuur werd teruggegeven.

De Wadjoreezen hielden zich echter niet aan de bepalingen van het contract en verzetten zich in 1737 en 1738 zelfs openlijk tegen de Compagnie. Eene in 1740 tot tuchting van Wadjo ondernomen expeditie leidde tot geen resultaat, en sedert beschouwde Wadjo zich geheel onafhankelijk van het Nederlandsch gezag.

In 1824 werd vruchteloos getracht om Wadjo tot het vernieuwd Bongaaisch contract te doen toetreden, en evenmin gelukte het later der commissie tot regeling van de Bonische zaken een contract met Wadjo tot stand te brengen.

In de laatste jaren heeft het Gouvernement meermalen aanrakingen gehad met Wadjo, waarbij over de houding van het bestuur aldaar niet te klagen viel. Inzonderheid toonde de in de koloniale verslagen van den lateren tijd herhaaldelijk genoemde Aroe Padalie, een der hoofden van Wadjo, eene gunstige gezindheid jegens het Nederlandsch gezag. Als bewijs van erkenning van hetgeen door hem bij verschillende gelegenheden in het belang van het Gouvernement is verricht, kende de Indische Regeering hem in 1881 de gouden medaille van verdiensten toe. Genoemd hoofd werd in 1887 gekozen tot de waardigheid van hoofdvorst (aroematowa) in de plaats van den in 1885 gestorven titularis. Niet lang daarna, in November 1888, deed zich de gelegenheid voor om de verhouding van Wadjo tot het Nederlandsch gezag op behoorlijken voet te regelen door een contract, hetwelk te Tempe (in Wadjo) werd gesloten door tusschenkomst van den daarheen afgevaardigden assistent-resident ter beschikking, als vertegenwoordiger van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Dat contract wordt thans hierbij aangeboden.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

KANDHAR.

CONTRACT.

N°. 18.

CONTRACT MET KANDHAR.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den radja van Kandhar, meer dan in de bestaande overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden den 24sten November 1885, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en DANIEL PETRUS JANIS, radja van Kandhar, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige radja en de mantri's van Kandhar, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettig opperheer erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het gebied van het landschap Kandhar wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen, omschreven bij de aan dit contract gehechte opgave. (1)

Artikel 3.

Het landschap Kandhar wordt als leen afgestaan aan DANIEL PETRUS JANIS, onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen.

De radja verklaart dit leen op die voorwaarde te aanvaarden.

Artikel 4.

De radja van Kandhar noch zijne mantri's zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 5.

Aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië blijft het recht voorbehouden om den radja van Kandhar, wanneer daartoe redenen bestaan, te ontslaan en na raadpleging der mantri's een vervanger te benoemen.

De djoegoegoe, president radja en kapiteins laet worden

benoemd en ontslagen door den resident van Menado in overleg met den radja en de mantri's.

In geval van overlijden van den radja geven de president radja en de overige mantri's daarvan onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar, en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den president radja, in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn aangesteld.

Artikel 6.

De mantri's en de mindere hoofden des lands zullen den radja in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen, voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij, die zich daarin onwillig en ongehoorzaam betoonen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de resident van Menado uitspraak.

Artikel 7.

De radja en mantri's van Kandhar zullen den resident van Menado als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen zonder medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel 8.

De radja en de mantri's van Kandhar zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden, en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verlenen door het leveren van manschappen, arbeiders en roeiers, wapenen en vaartuigen, en zulks tegen zoodanige vergoeding, als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de radja's der naburige of van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende landen, en zullen mitsdien, zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, tegen zoodanige radja's geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen het landschap Kandhar opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van het Gouvernement geslecht worden.

Artikel 9.

Aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement blijft het recht voorbehouden om, zulks nuttig of noodig oordeelende

(1) Zie contract, houdende regeling der grenzen.

Artikel 9.

Aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement blijft het recht voorbehouden om, zulks nuttig of noodig oordeelende, te allen tijde één of meer Europeesche of inlandsche ambtenaren en het noodige overige personeel over het landschap Tagoelandang aan te stellen, belovende de radja en de mantri's ook die ambtenaren te eerbiedigen en te doen eerbiedigen.

Artikel 10.

Op welke plaats ook in het landschap Tagoelandang het Gouvernement in het vervolg mocht wenschen bezetting te leggen, versterkingen op te werpen of etablissementen op te richten, zullen de radja en de mantri's niet alleen zulks toestaan, maar ook daartoe, tegen billijke betaling en vergoeding voor eventueel daaruit voort te vloeien derving van inkomsten, alle mogelijke hulp en bijstand verleenen, terwijl zij voor elk van zoodanige bezettingen, versterkingen of etablissementen kosteloos ter beschikking van het Gouvernement zullen stellen eene uitgestrektheid gronds ter grootte van één vierkante paal, ter plaatse naar de keuze van het Gouvernement, behoudens billijke schadeloosstelling aan rechthebbenden.

De ter beschikking van het Gouvernement gestelde terreinen zullen behoorlijk afgebakend en in kaart gebracht worden.

Het Gouvernement belooft dergelijke gronden niet te vervreemden noch te verkoopen, maar die, wanneer ze niet meer voor het beoogde doel noodig mochten zijn, weder aan het leen toe te voegen.

Eenzoo verbinden de radja en de mantri's zich om, wanneer zij daartoe aangezocht worden, tegen betaling mede te werken tot den bouw van vaartuigen ten behoeve van het Gouvernement.

Artikel 11.

De radja en de mantri's zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die zich met vergunning van het Gouvernement binnen het landschap Tagoelandang gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in het landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in het landschap Tagoelandang afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en alle andere landen, onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van het Gouvernement genieten, mits hunne schepen voorzien zijn van een door den radja uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den resident van Menado, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel 12.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich om aan Europeanen en andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging binnen de havens van dat landschap niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den naastbij geplaatsten gezagvoerenden Nederlandschen ambtenaar.

Handelaren echter zullen in de havens van het landschap worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den radja en de mantri's kennis moeten worden gegeven aan den naastbij geplaatsten gezagvoerenden Nederlandschen ambtenaar.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië behoudt zich de bevoegdheid voor om ten aanzien van de toelating en

vestiging van Chineezzen en andere oostersche vreemdelingen in het landschap Tagoelandang te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen, als het in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van dat landschap zal noodig achten.

Personen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den radja van Tagoelandang in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel 13.

De radja en de mantri's zullen aan personen, niet behoorende tot de inheemsche bevolking van dat landschap, geene concessiën tot ondernemingen van landbouw of mijnontginning verleenen, noch aan zoodanige personen gronden verhuren of verkoopen, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement.

Zoodanige concessiën zullen steeds, met inachtneming der algemeene belangen van Nederlandsch-Indië, waartoe ook het landschap Tagoelandang behoort, zooveel mogelijk worden geregeld in overeenstemming met de ter zake in de landen, onder direct gezag van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, van kracht zijnde verordeningen.

Het Nederlandsch-Indisch Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor zijne rekening ondernemingen van landbouw- of mijnontginning in het landschap Tagoelandang te doen aanvangen en voortzetten, of wel het recht daartoe aan particulieren af te staan, een en ander behoudens billijke schadeloosstelling aan den betrokkene, wanneer daartoe grond bestaat.

De radja en de mantri's van Tagoelandang beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

Ook blijft aan het Gouvernement het recht voorbehouden om in de bosschen van Tagoelandang te allen tijde zooveel mast-, timmer- en brandhout te doen aankappen, dan wel op te koopen en uit te voeren, als het noodig zal achten, en zulks zonder dat deswege door den radja en de mantri's, onder welke benaming ook, eenige opbrengst of betaling zal worden gevorderd, zullende evenwel geene aankappingen plaats hebben zonder voorafgaand overleg met hen.

Artikel 14.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen, zonder toestemming van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, geene andere belastingen heffen dan die, omschreven in de aan dit contract gehechte opgave, en zullen mitsdien zonder die toestemming die belastingen, hetzij die in geld, in natura of in arbeid opgebracht worden, in geen geval verhoogd of verzwaaard worden.

De radja en de mantri's verbinden zich in het algemeen te zorgen en te doen zorgen, dat in het landschap Tagoelandang geene bovenmatige of onwettige heffingen, hoe ook genaamd en door wien ook, van de bevolking geëischt worden.

Artikel 15.

Het recht tot het heffen van belastingen, buiten de in het vorig artikel bedoelde, berust bij het Gouvernement.

Alle door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende rechten, belastingen en verpachtingen, en in algemeen betreffende alle inkomsten van het Gouvernement, hoe ook genaamd, zullen ook van verbindende kracht zijn voor de ingezetenen, zonder onderscheid, van die plaatsen in het landschap Tagoelandang, waar zoodanige inkomsten aan het Gouvernement zijn of eventueel zullen worden afgestaan.

De radja en mantri's van Tagoelandang verklaren in het bijzonder zich te onderwerpen aan alle regelingen, welke het Gouvernement van Nederlandsch-Indië nader mocht goedvinden vast te stellen omtrent het heffen van rechten van de vaartuigen, welke de havens van Tagoelandang

aandoen, en van de aldaar in- en uitgevoerd wordende goederen.

Artikel 16.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich om jaarlijks aan het Gouvernement te betalen eene schatting, berekend door elkander tegen één gulden voor elk huisgezin binnen Tagoelandang gevestigd, welke schatting kan worden opgebracht in geld of in voortbrengselen des lands, zooals olie, tripang, was, karet, koffo, enz.

Het bedrag der schatting wordt voorloopig vastgesteld op f 100 (éénhonderd gulden) 'sjaars; zullende die som nader worden verhoogd of verlaagd indien later mocht blijken dat het getal huisgezinnen meer of minder dan het opgegeven of gegist cijfer bedraagt, waaromtrent de resident van Menado zich te allen tijde door het zenden eener commissie kan overtuigen.

De belasting of schatting kan worden afbetaald voor de helft in de maand Juni en voor de wederhelft in de maand December van elk jaar, zullende het den radja en den mantri's evenwel blijven vrijgelaten om het geheel in de maand Juni af te dragen.

Eens in het jaar, hetzij bij de betaling van den eersten of den tweeden termijn, zal de radja het geld of de goederen, waarmede de belasting betaald wordt, zelf naar Menado overbrengen.

De prijs der goederen, welke tot betaling der belasting mochten geleverd worden, wordt bij aanbrengst te Menado berekend naar de zuiverre opbrengst van dusdanige goederen in openbare veiling verkocht, dan wel, wanneer dit na onderlinge overeenkomst, op grond van bijzondere omstandigheden voor het oogenblik verkieselijk mocht worden geacht, naar de schatting van eene tot dat einde te benoemen commissie, bestaande uit twee door den resident van Menado aan te wijzen ambtenaren en twee der mantri's van Tagoelandang.

Tot bevordering van en als blijk van 's Gouvernements belangstelling in het welzijn van het landschap Tagoelandang, wordt, bij behoorlijke voldoening der schatting, $\frac{1}{10}$ (één tiende gedeelte) daarvan aan den radja en de mantri's toegekend, om te worden verdeeld als volgt: aan den radja drie tienden, den president-radja twee tienden, en den kapiteins laet vier tienden.

De radja zorgt voor de zuivere verdeling overeenkomstig het bovenstaande.

Bij verschil deswege beslist de resident van Menado.

Artikel 17.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in het landschap Tagoelandang tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel 18.

Alle personen, niet behoorende tot de inheemsche bevolking, van welken landaard ook, gevestigd binnen het landschap Tagoelandang, en voorts alle personen, zonder onderscheid, gevestigd op het grondgebied der in dat landschap bestaande of eventueel op te richten gouvernements-etablissemten, worden beschouwd als onderdanen van het Gouvernement, en staan onder het onmiddellijk gezag van den resident van Menado of van diens tegenwoordiger te Taroena.

Artikel 19.

De zorg voor de politie binnen het landschap berust bij den radja en de mantri's, die dientengevolge aansprakelijk zijn voor de orde en rust binnen hun land en zorg dragen voor de opsporing der misdrijven en overtredingen.

Voor zooveel betreft de binnen het landschap onder hunne eigen door of vanwege het Gouvernement aangestelde of eventueel aan te stellen hoofden gevestigde Chineezen, is de radja bevoegd met opzicht tot die politiezorg de hulp en tusschenkomst van gezegde hoofden in te roepen.

Artikel 20.

De rechtsmacht van den radja en de mantri's bepaalt zich tot de eigenlijke bevolking van Tagoelandang.

Vreemdelingen, in dat landschap verblijf houdende, zijn N°. 103. 19.

onderworpen aan de rechtsmacht van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

Artikel 21.

De radja met zijn gerechtshof neemt kennis van alle civiele zaken onder zijne onderdanen en doet dezelve af volgens landsgebruik.

Hij is mede bevoegd om kennis te nemen en overeenkomstig de wetten en gewoonten des lands uitspraak te doen omtrent geringe misdaden, zooals diefstallen, lichte verwondingen en dergelijke; met dien verstande evenwel, dat martelende of verminkende straffen niet mogen worden toegepast.

Ten aanzien van alle overige misdrijven, door leden der inheemsche bevolking gepleegd, gelden de voorschriften van de ordonnantie van 6 Februari 1882 (*Staatsblad* n°. 28), zooals deze aan dit contract in de Maleische taal zijn gehecht, of zooals zij later, onder mededeeling aan den radja, mochten worden gewijzigd.

De radja en de mantri's geven van het plegen van laatsbedoelde misdrijven in geschrifte kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Artikel 22.

De radja en de mantri's verbinden zich om de in hun land bestaande wegen steeds in goeden staat te houden en, wanneer het Gouvernement zulks mocht verlangen, nieuwe wegen door hun land aan te leggen.

Artikel 23.

In het landschap Tagoelandang zijn menschenroof, slavenhandel en in- en uitvoer van slaven verboden, en zullen die misdadige bedrijven door den radja en de mantri's binnen hun land niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Ter verzekering der rechten van zoodanige personen, die zich tot waarborg van schuld als pandelingen mochten hebben gesteld, beloven de radja en de mantri's te zullen waken en doen waken, dat zooveel mogelijk in hun land worden nageleefd de bepalingen, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met opzicht tot het pandelingschap vastgesteld; te zullen tegengaan en doen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingen, en voorts krachtig te zullen medewerken tot de trapsgewijze afschaffing van het pandelingschap, voor zooveel dat nog binnen hun land mocht bestaan.

Daartoe beloven de radja en de mantri's in het bijzonder tegen te gaan en voor altijd af te schaffen het vroeger ingeslopen misbruik van vrije lieden voortdurend in pandelingschap te houden, en dat verband zelfs op hunne kinderen te doen overgaan.

Artikel 24.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan, en geene schuilplaats noch eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den resident van Menado uitleveren, ten einde volgens de bepalingen van dit contract terecht te staan.

Artikel 25.

De radja en de mantri's verbinden zich om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Tagoelandang in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunne goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven

welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrenge van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon vorderen, die door hen zelven naar mate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen door tusschenkomst van den resident.

Artikel 26.

De radja en de mantri's van Taroena verbinden zich om met de middelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun rijk krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 27.

De radja en de mantri's van Taroena verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 28.

De radja en de mantri's van Taroena zullen, zooveel in hun vermogen is, de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen, als padi, cacao, koffo enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel 28a.

De radja en de mantri's van Taroena verbinden zich in hun land het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel 28b.

De radja en de mantri's van Taroena verbinden zich, dat mijnontginningen vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, in elk voorkomend geval het onderwerp zal uitmaken van eene bijzondere schikking met het inlandsch zelf bestuur.

Artikel 29.

De radja en de mantri's erkennen dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Taroena gesloten, voor zooverre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven, wordt voorts overeengekomen dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taroena overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Taroena en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Resident van Menado,
(w. g.) J. VAN DER WIJCK.

(Stempel en handteekeningen van den radja van Taroena en zijne mantri's.)

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

Opgave, bedoeld bij art. 14 van het contract met Taroena.

De radja heeft recht op 25 man wachtvolk per dag, de president-radja op 6 man, de djoegoegoe op 3 man, de kapiteins-laut ieder op 2 man per dag.

Andere belastingen worden door den radja en de mantri's van de bevolking niet geheven.

OMSCHRIJVING VAN HET GEBIED VAN TAROENA.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen de grenzen van het rijk Taroena te regelen, zoo is op heden, den 24sten November 1885, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEBERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, en EGENOS LAURENS TAMAROL RASUBALAH, radja van Taroena, overeengekomen, dat de grenzen van het rijk Taroena zullen zijn als volgt:

Grenzen van het rijk Taroena.

Het rijk Taroena ligt op de westkust van het eiland Groot Sangir.

De westelijke grens loopt van Batoe Boekala tot Tandjong Limbawoehe; de noordelijke grens loopt van de eerstgenoemde kaap naar den krater van den vulkaan Awoe; de zuidelijke grens van de laatstgenoemde kaap naar den top van den berg Pedaweta; de oostelijke grens loopt van den krater van den vulkaan Awoe over de toppen van de bergen Malinsoh en Bowondego naar den top van den berg Pedaweta.

In het noorden van Groot-Sangir ligt de groote negorij Sawan, die aan het rijk Taroena behoort. De grenzen van de negorij Sawan zijn in het noordwesten en noorden de mond van de beek Soengei Biwai tot aan het uiteinde van de Taboekansche kampong Kalasoegoe; de oostelijke van hier naar den krater van den vulkaan Awoe; de westelijke grens loopt langs de beek Soengei Biwai tot aan derzelver monding.

Ten noorden van Groot-Sangir liggen de eilanden Lipang Kabio en Kabasoeloe, die ook onder Taroena behooren.

Op de Talauer-eilanden bevinden zich nog onderhoorigheden van Taroena, n.l. de Nanoesa-eilanden, zeven in getal: het eiland Karatoeng met de gelijknamige kampong, het eiland Mehampi met de gelijknamige kampong en de kampongs Laloehi en Dampoeri, verder de onbewoonde eilanden Garete, Magoepoe, Intata, Kakelotan en Maroh; ten slotte nog het eiland Melangis (Palmas).

Hieronder stonden de stempel en de handteekeningen van den radja van Taroena en zijne mantri's.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taroena overeengekomen, in triplo opgemaakt, onteekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Taroena en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Resident van Menado,
(get.) VAN DER WIJCK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(get.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal.

De Algemeene Secretaris,
(get.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën,
H. VAN DER WIJCK.

deren, die door henzelfen naar mate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen door tusschenkomst van den resident.

Artikel 26.

De radja en de mantri's van Kandhar verbinden zich om met de middelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun rijk krachtdadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 27.

De radja en de mantri's van Kandhar verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 28.

De radja en de mantri's van Kandhar zullen, zooveel in hun vermogen is, de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen, als padi, cacao, koffe, enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel 28a.

De radja en de mantri's van Kandhar verbinden zich in hun land ten strengste het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel 28b.

De radja en de mantri's van Kandhar verbinden zich, dat mijnontginningen vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, in elk voorkomend geval het onderwerp zal uitmaken van eene bijzondere schikking met het inlandsch zelfbestuur.

Artikel 29.

De radja en de mantri's erkennen, dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Kandhar gesloten, voor zooverre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen. Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven, wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taroena overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Kandhar en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Resident van Menado,

(w.g.) J. VAN DER WIJCK.

(Stempel en handteekeningen van den radja van Kandhar en zijne mantri's.)

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w.g.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. VAN DER WIJCK.

Opgave, bedoeld bij artikel 14 van het contract met Kandhar.

De radja heeft recht op 25 man wachtvolk per dag, de president-radja op 6 man, de djoegoegoe op 3 man, de kapiteins-laut ieder op 2 man per dag.

Andere belastingen worden door den radja en de mantri's van de bevolking niet geheven.

OMSCHRIJVING VAN HET GEBIED VAN KANDHAR.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen de grenzen van het rijk Kandhar te regelen, zoo is op heden den 24sten November 1885, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, en DANIEL PETRUS JANIS, radja van Kandhar, overeengekomen dat de grenzen van het rijk Kandhar zullen zijn als volgt:

Grenzen van het rijk Kandhar.

Het rijk Kandhar ligt in het noordwesten van het eiland Sangir.

De grenzen zijn, te beginnen langs de zee, ten westen van Tandjong Salimahe tot Tandjong Batoe Boekala, en van deze 2 kapen tot aan den top van den vuurberg Awoe.

Verder behoort de negorij Ngalipoeng in het zuidoosten van het eiland Sangir aan Kandhar. De grenzen hiervan zijn langs de zee, van Batoe mehangoe tot Tandjong Lanang, en van deze twee punten naar den top van den berg Toemaledo.

(Stempel en de handteekeningen van den radja van Kandhar en zijne mantri's.)

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taroena overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Kandhar en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Resident van Menado,

(w.g.) A. VAN DER WIJCK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w.g.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. V. D. WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën,

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TAGOELANDANG.

CONTRACT EN AKTEN VAN VERBAND EN VAN
BEVESTIGING.

N°. 19.

CONTRACT MET TAGOELANDANG.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den radja van Tagoelandang, meer dan in de bestaande overeenkomsten, in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden, den 24sten November 1885, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en SALMON BAWOLE, radja van Tagoelandang, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige radja en de mantri's van Tagoelandang, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettig opperheer erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het gebied van het landschap Tagoelandang wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen, omschreven bij de aan dit contract gehechte opgave. (1)

Artikel 3.

Het landschap Tagoelandang wordt als leen afgestaan aan SALMON BAWOLE onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen.

De radja verklaart dit leen op die voorwaarde te aanvaarden.

Artikel 4.

De radja van Tagoelandang noch zijne mantri's zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 5.

Aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië blijft het recht voorbehouden om den radja van Tagoelandang,

(1) Zie contract houdende regeling der grenzen.

wanneer daartoe redenen bestaan, te ontslaan en na raadpleging der mantri's een vervanger te benoemen.

De djoegoegoe, president radja en kapiteins laet worden benoemd en ontslagen door den resident van Menado in overleg met den radja en de mantri's.

In geval van overlijden van den radja geven de president radja en de overige mantri's daarvan onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar, en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den president radja, in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn aangesteld.

Artikel 6.

De mantri's en de mindere hoofden des lands zullen den radja in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen, voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij, die zich daarin onwillig en ongehoorzaam betoonen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de resident van Menado uitspraak.

Artikel 7.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen den resident van Menado als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geen brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel 8.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden, en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van manschappen, arbeiders en roeiers, wapenen en vaartuigen, en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de radja's der naburige of van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behoorende landen, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige radja's geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen het landschap Tagoelandang opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabijzijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon vorderen, die door hen zelven naarmate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen door tusschenkomst van den resident.

Artikel 26.

De radja en mantri's van Tagoelandang verbinden zich om met de middelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun rijk krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 27.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 28.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen, zooveel in hun vermogen is, de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen, als padie, cacao, koffo enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel 28a.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich in hun land het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel 28b.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich, dat mijnontginningen vanwege de Regeering of uitgifte harerzijds van eene concessie tot mijnontginning, in elk voorkomend geval het onderwerp zal uitmaken van een bijzondere schikking met het inlandsch zelfbestuur.

Artikel 29.

De radja en de mantri's erkennen dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Tagoelandang gesloten, voor zooverre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven, wordt voorts overeengekomen dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Tagoelandang overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Taroena en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Stempel en handteekeningen
van den radja van Tagoelandang en zijne mantri's. *Resident van Menado,*
(w.g.) VAN DER WIJCK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w.g.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

Opgave bedoeld bij art. 14 van het contract met Tagoelandang.

Voor het afgeven van een zeepas ontvangt de radja f 5 tot f 12 voor die ten behoeve van kora-kora's en sopeh's, en f 0,50 tot f 5 voor die ten behoeve van blotto's, tom-bilangs en londoh's

Van de schildpadden die gevangen worden, wordt een gedeelte aan den radja afgestaan.

De radja heeft recht op vinnen van alle haaien die gevangen worden.

Onder de bevolking is het streng verboden bij het eilandje Pasige tripang te gaan visschen, daar deze den radja toebehoort. Het verlof daartoe kan door den radja gegeven worden tegen betaling van f 10 à f 12.

De bevolking moet den radja elk jaar van iederen tuin één gantang padie of één koela olie geven.

De radja heeft recht op 25 man wachtvolk per dag, de president radja op 10 man, de djoegoegoe op 7 man en ieder der kapiteins laut op 2 man daags.

Het wachtvolk van den radja is ook verplicht diens prauw, wanneer hij op reis gaat, op sleeptouw te nemen.

OMSCHRIJVING VAN HET GEBIED VAN TAGOELANDANG.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen de grenzen van het rijk Tagoelandang te regelen, zoo is op heden den 24sten November 1885, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, en SALMON BAWOLE, radja van Tagoelandang, overeengekomen, dat de grenzen van het rijk Tagoelandang zullen zijn als volgt:

Grenzen van het rijk Tagoelandang.

Het rijk Tagoelandang omvat de eilanden Tagoelandang, Dikai, Pasigi, Roewang, Biaro, Salangka, Seha, Sehadadio en Tanoengkoehang.

Op de oostkust van het eiland Karakelang (Talaue-eilanden) behooren de kampongs Arau, Kaloemoe, Dahang, Poeloetan en Bohonbaroe aan Tagoelandang. Het gebied van deze kampongs wordt ten oosten begrensd door den Oceaan tusschen Tandjong Noenoe, in het noorden, en Tandjong Menalantole, aan den mond van de beek Bohonbaroe, in het zuiden; de oostelijke grens loopt over den kam van het gebergte achter deze kampongs gelegen; de noordelijke grens van Tandjong Noenoe over den uitlooper, welke die kaap vormt, naar het Kamgebergte; de zuidelijke grens wordt gevormd door de Soengei Bohonbaroe.

Stempel en handteekeningen van den radja en zijne mantri's.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taroena overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Tagoelandang en zijne mantri's in tegenwoordigheid van mij

Resident van Menado,
(get.) VAN DER WIJCK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den December 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(get.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(get.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris
(get.) O. v. D. WIJCK.

AKTE VAN VERBAND VAN DEN OPGETREDEN
RADJA VAN TAGOELANDANG.

Ik SALMON BAWOLE, radja van Tagoelandang, beloof plechtig:

dat ik aan den Koning der Nederlanden en aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als 's Konings vertegenwoordiger in deze gewesten, gehou en getrouw zal zijn, en het landschap Tagoelandang, dat mij in leen wordt afgestaan en als zoodanig door mij wordt aangenomen, met allen ijver, alle oplettendheid en toewijding voor en vanwege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal besturen, overeenkomstig de instellingen en wetten des lands;

dat ik de tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en mijne voorgangers gesloten overeenkomsten heilig en getrouw zal nakomen;

dat ik te allen tijde genegen zal zijn om mij met dat Gouvernement te verstaan omtrent punten in die overeenkomsten, die nader blijken mochten in het belang van land en volk regeling te behoeven; en

dat ik voorts alles zal doen wat een getrouw en eerlijk radja en leenman betaamt.

Deze verklaring heb ik met eede bevestigd, bezegeld en ondertekend ten overstaan van jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Manado, en in bijzijn van de navolgende mantri's.

Ten overstaan van mij,

(Stempel en handteekeningen van den radja van Tagoelandang en zijne mantri's.) Resident van Manado, (w.g.) VAN DER WIJCK.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal in de plaats van den overleden LAURENS JACOBS, radja van Tagoelandang, door het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tot radja van dat landschap is benoemd SALMON BAWOLE.

En aangezien SALMON BAWOLE op heden, den 28sten November 1885, in handen van mij jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Manado, plechtig heeft beëdigd en te mijnen overstaan heeft bezegeld en ondertekend de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenis;

Zoo wordt voornoemde SALMON BAWOLE bij deze door mij, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, vanwege en in naam van meergenoemd Gouvernement, plechtig bevestigd in zijne waardigheid van radja van Tagoelandang, onder den naam en titel van padoeka radja SALMON BAWOLE.

Aldus gedaan te Tagoelandang ten dage en jare voorschreven.

De resident van Manado,
(w.g.) VAN DER WIJCK.

in tegenwoordigheid van ons:

(Stempel en handteekeningen van den radja van Tagoelandang en zijne mantri's.)

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. VAN DER WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,
De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Kolonien,
H. VAN DER WIJCK.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

SIAUW.

CONTRACT.

N°. 20.

CONTRACT MET SIAUW.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den radja van Siauw, meer dan in de bestaande overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden den 11den December 1884, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons OWEN MAURITS DE MUNNICK, resident van Menado, handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en JACOB PONTO, radja van Siauw, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige radja en de mantri's van Siauw, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettig opperheer erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel 2.

Het gebied van het landschap Siauw wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen, omschreven bij de aan dit contract gehechte opgave. (1)

Artikel 3.

Het landschap Siauw wordt als leen afgestaan aan JACOB PONTO, onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen. De radja verklaart dit leen op die voorwaarde te aanvaarden.

Artikel 4.

De radja van Siauw noch zijne mantri's zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij oostersche of westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie, eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten, of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel 5.

Aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië blijft het recht voorbehouden om den radja van Siauw, wanneer daartoe redenen bestaan, te ontslaan en na raadpleging der mantri's een vervanger te benoemen.

De djoegoegoe, president radja en kapiteins laet worden benoemd en ontslagen door den resident van Menado in overleg met den radja en de mantri's.

(1) Zie contract houdende regeling der grenzen.

In geval van overlijden van den radja geven de president radja en de overige mantri's daarvan onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar, en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den president radja in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn aangesteld.

Artikel 6.

De mantri's en de mindere hoofden des lands zullen den radja in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen, voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij, die zich daarin onwillig en ongehoorzaam betoopen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de resident van Menado uitspraak.

Artikel 7.

De radja en mantri's van Siauw zullen den resident van Menado als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen, en mitsdien alleen met hem in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen, zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene brieven of gezantschappen afzenden.

Artikel 8.

De radja en de mantri's van Siauw zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden, en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van manschappen, arbeiders en roeiers, wapenen en vaartuigen, en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de radja's der naburige of van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende landen, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige radja's geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen het landschap Siauw opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterking, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indische Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel 9.

Aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement blijft het recht voorbehouden om, zulks nuttig of noodig oordeelende, te allen tijde één of meer Europeesche of inlandsche amb-

tenaren en het noodige overige personeel over het landschap Siauw aan te stellen; belovende de radja en de mantri's ook die ambtenaren te eerbiedigen en te doen eerbiedigen.

Artikel 10.

Op welke plaats ook in het landschap Siauw het Gouvernement in het vervolg mocht wenschen bezetting te leggen, versterkingen op te werpen of etablissementen op te richten, zullen de radja en de mantri's niet alleen zulks toestaan, maar ook daartoe, tegen billijke betaling en vergoeding voor eventueel daaruit voort te vloeien derving van inkomsten, alle mogelijke hulp en bijstand verleen; terwijl zij voor elk van zoodanige bezettingen, versterkingen of etablissementen kosteloos ter beschikking van het Gouvernement zullen stellen eene uitgestrektheid gronds ter grootte van één vierkante paal, ter plaatse naar de keuze van het Gouvernement, behoudens billijke schadeloosstelling aan rechthebbenden.

De ter beschikking van het Gouvernement gestelde terreinen zullen behoorlijk afgebakend en in kaart gebracht worden.

Het Gouvernement belooft dergelijke gronden niet te vervreemden noch te verkoopen, maar die, wanneer ze niet meer voor het beoogde doel noodig mochten zijn, weder aan het leen toe te voegen.

Evenzoo verbinden de radja en de mantri's zich om, wanneer zij daartoe aangezocht worden, tegen betaling mede te werken tot den bouw van vaartuigen ten behoeve van het Gouvernement.

Artikel 11.

De radja en de mantri's zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die zich met vergunning van het Gouvernement binnen het landschap Siauw gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in het landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in het landschap Siauw afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen, onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, wekerkeurig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten, mits hunne schepen voorzien zijn van een door den radja uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den resident van Menado, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel 12.

De radja en de mantri's van Siauw verbinden zich om aan Europeanen en andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan, en hunne toelating of vestiging buiten de havens van dat landschap niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Handelaren echter zullen in de havens van het landschap worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den radja en de mantri's kennis moeten worden gegeven aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië behoudt zich de bevoegdheid voor, om ten aanzien van de toelating en vestiging van Chinezen en andere oostersche vreemdelingen in het landschap Siauw te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen, als het in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van dat landschap zal noodig achten.

Persoonen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden en misdadigers en dergelijken zullen door den radja van Siauw in geen geval binnen

dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel 13.

De radja en de mantri's zullen aan personen, niet behoorende tot de inheemsche bevolking van dat landschap, geene concessiën tot ondernemingen van landbouw of mijnontginning verleen, noch aan zoodanige personen gronden verhuren of verkoopen, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement.

Zoodanige concessiën zullen steeds, met inachtneming der algemeene belangen van Nederlandsch-Indië, waartoe ook het landschap Siauw behoort, zooveel mogelijk worden geregeld in overeenstemming met de ter zake in de landen, onder direct gezag van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, van kracht zijnde verordeningen.

Het Nederlandsch-Indisch Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor zijne rekening ondernemingen van landbouw of mijnontginning in het landschap Siauw te doen aanvangen en voortzetten, of wel het recht daartoe aan particulieren af te staan, een en ander behoudens billijke schadeloosstelling aan den betrokkene, wanneer daartoe grond bestaat.

De radja en de mantri's van Siauw beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

Ook blijft aan het Gouvernement het recht voorbehouden om in de bosschen van Siauw te allen tijde zooveel mast-, timmer- en brandhout te doen aankappen, dan wel op te koopen en uit te voeren, als het noodig zal achten, en zulks zonder dat deswege door den radja en de mantri's, onder welke benaming ook, eenige opbrengst of betaling zal worden gevorderd; zullende evenwel geene aankappingen plaats hebben zonder voorafgaand overleg met hen.

Artikel 14.

De radja en de mantri's van Siauw zullen zonder toestemming van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene andere belastingen heffen dan die, omschreven in de aan dit contract gehechte opgave, en zullen mitsdien zonder die toestemming die belastingen, hetzij die in geld, in natura of in arbeid opgebracht worden, in geen geval verhoogd of verzaard worden.

De radja en de mantri's verbinden zich in het algemeen te zorgen en te doen zorgen, dat in het landschap Siauw geene bovenmatige of onwettige heffingen, hoe ook genaamd en door wien ook, van de bevolking geëischt worden.

Artikel 15.

Het recht tot het heffen van belastingen, buiten de in het vorig artikel bedoelde, berust bij het Gouvernement.

Alle door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende rechten, belastingen en verpachtingen, en in het algemeen betreffende alle inkomsten van het Gouvernement, hoe ook genaamd, zullen ook van verbindende kracht zijn voor de ingezetenen, zonder onderscheid, van die plaatsen in het landschap Siauw, waar zoodanige inkomsten aan het Gouvernement zijn of eventueel zullen worden afgestaan.

De radja en de mantri's van Siauw verklaren in het bijzonder zich te onderwerpen aan alle regelingen, welke het Gouvernement van Nederlandsch-Indië nader mocht goedvinden vast te stellen omtrent heffen van rechten van de vaartuigen, welke de havens van Siauw aandoen, en van de aldaar in- en uitgevoerd wordende goederen.

Artikel 16.

De radja en de mantri's van Siauw verbinden zich om jaarlijks aan het Gouvernement te betalen eene schatting berekend door elkander tegen één gulden voor elk huisgezin binnen Siauw gevestigd, welke schatting kan worden opgebracht in geld of in voortbrengselen des lands, zooals olie, tripang, was, kareet, koffe enz.

Het bedrag der schatting wordt voorloopig vastgesteld op f500 (vijfhonderd gulden) 's jaars; zullende die som nader worden verhoogd of verlaagd, indien later mocht blijken dat het getal huisgezinnen meer of minder dan het opgegeven of gegist cijfer bedraagt, waaromtrent de resident

van Menado zich te allen tijde door het zenden eener commissie kan overtuigen.

De belasting of schatting kan worden afbetaald voor de helft in de maand Juni en voor de wederhelft in de maand December van elk jaar, zullende het den radja en den mantri's evenwel blijven vrijgelaten om het geheel in de maand Juni af te dragen.

Eens in het jaar, hetzij bij de betaling van den eersten of den tweeden termijn, zal de radja het geld of de goederen, waarmede belasting betaald wordt, zelf naar Menado overbrengen.

De prijs der goederen, welke tot betaling der belasting mochten geleverd worden, wordt bij aanbrengst te Menado berekend naar de zuivere opbrengst van dusdanige goederen in openbare veiling verkocht, dan wel, wanneer dit na onderlinge overeenkomst op grond van bijzondere omstandigheden voor het oogenblik verkieselijk mocht worden geacht, naar de schatting van eene tot dat einde te benoemen commissie, bestaande uit twee door den resident van Menado aan te wijzen ambtenaren en twee der mantri's van Siauw.

Tot bevordering van en als blijk van 's Gouvernements belangstelling in het welzijn van het landschap Siauw wordt, bij behoorlijke voldoening der schatting, $\frac{1}{10}$ (één tiende gedeelte) daarvan aan den radja en de mantri's toegekend, om te worden verdeeld als volgt: aan den radja drie tienden, den djoegoegoe twee tienden, den president radja twee tienden en de kapiteins laet drie tienden.

De radja zorgt voor de zuivere verdeling overeenkomstig het bovenstaande.

Bij verschil deswege beslist de resident van Menado.

Artikel 17.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in het landschap Siauw tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel 18.

Alle personen, niet behoorende tot de inheemsche bevolking, van welken landaard ook, gevestigd binnen het landschap Siauw, en voorts alle personen, zonder onderscheid, gevestigd op het grondgebied der in dat landschap bestaande of eventueel op terichten gouvernements-vestigingen, worden beschouwd als onderdanen van het Gouvernement, en staan onder het onmiddellijk gezag van den resident van Menado of van diens vertegenwoordiger te Taroena.

Artikel 19.

De zorg voor de politie binnen het landschap berust bij den radja en de mantri's, die dientengevolge aansprakelijk zijn voor de orde en rust binnen hun land en zorg dragen voor de opsporing der misdrijven en overtredingen.

Voor zooveel betreft de binnen het landschap onder hunne eigene door of vanwege het Gouvernement aangestelde of eventueel aan te stellen hoofden gevestigde Chineezers, is de radja bevoegd met opzicht tot die politiezorg de hulp en tussenkomst van gezegde hoofden in te roepen.

Artikel 20.

De rechtsmacht van den radja en de mantri's bepaalt zich tot de eigenlijke bevolking van Siauw.

Vreemdelingen, in dat landschap verblijf houdende, zijn onderworpen aan de rechtsmacht van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

Artikel 21.

De radja met zijn gerechtshof neemt kennis van alle civiele zaken onder zijne onderdanen, en doet dezelve af volgens landsgebruik.

Hij is mede bevoegd om kennis te nemen en overeenkomstig de wetten en gewoonten des lands uitspraak te doen omtrent geringe misdaden, zooals diefstallen, lichte verwondingen en dergelijke; met dien verstande evenwel, dat martelende of verminkende straffen niet mogen worden toegepast.

Ten aanzien van alle overige misdrijven, door leden der inheemsche bevolking gepleegd, gelden de voorschriften

van de ordonnantie van 6 Februari 1882 (*Staatsblad* n°. 28), zooals deze aan dit contract in de Maleische taal zijn gehecht, of zooals zij later, onder mededeeling aan den radja, mochten worden gewijzigd.

De radja en de mantri's geven van het plegen van laatstgenoemde misdrijven in geschrifte kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Artikel 22.

De radja en de mantri's verbinden zich om de in hun land bestaande wegen steeds in goeden staat te houden, en, wanneer het Gouvernement zulks mocht verlangen, nieuwe wegen door hun land aan te leggen.

Artikel 23.

In het landschap Siauw zijn menschenroof, slavenhandel en in- en uitvoer van slaven verboden, en zullen die misdadige bedrijven door den radja en de mantri's binnen hun land niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Ter verzekering der rechten van zoodanige personen, die zich tot waarborg van schuld als pandelingen mochten hebben gesteld, beloven de radja en de mantri's te zullen waken en doen waken, dat zooveel mogelijk in hun land worden nageleefd de bepalingen, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met opzicht tot het pandelingschap vastgesteld; te zullen tegengaan en doen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingen; en voorts krachtig te zullen medewerken tot de trapsgewijze afschaffing van het pandelingschap, voor zooveel dat nog binnen hun land mocht bestaan.

Daartoe beloven de radja en de mantri's in het bijzonder tegen te gaan en voor altijd af te schaffen het vroeger ingeslopen misbruik van vrije lieden voortdurend in pandelingschap te houden, en dat verband zelfs op hunne kinderen te doen overgaan.

Artikel 24.

De radja en de mantri's van Siauw zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan, en geene schuilplaats noch eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den resident van Menado uitleveren ten einde volgens de bepalingen van dit contract terecht te staan.

Artikel 25.

De radja en de mantri's verbinden zich om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Siauw in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleen, de schipbreukelingen te verzorgen, en zich geen huurer goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht, en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrenge van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen, zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon verdienen, die door hen zelven naar mate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Belanghebbenden, die zich met deze begrooting bezwaard mochten achten, kunnen de beslissing van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië inroepen door tusschenkomst van den resident.

Artikel 26.

De radja en de mantri's van Siauw verbinden zich om met de middelen, onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun rijk krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel 27.

De radja en de mantri's van Siauw verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel 27 a.

De radja en de mantri's van Siauw verbinden zich in hun land ten strengste het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel 28.

De radja en de mantri's van Siauw zullen, zooveel in hun vermogen is, de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen, als padi, cacao, koffie enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel 29.

De radja en de mantri's erkennen, dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten, door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Siauw gesloten, voor zooverre die met het tegenwoordige tractaat in strijd zijn, zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven, wordt voorts overeengekomen dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Menado overeengekomen, in triplo opgemaakt, onder teekend, bezegeld, en plechtig beëdigd door den radja van Siauw en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Resident van Menado,
(w. g.) DE MUNNICK.

(Stempel en handteekeningen van den radja van Siauw en zijne mantri's.)

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris.
(get.) C. v. D. WIJCK.

Opgave, bedoeld bij art. 14 van het contract met Siauw.

In het rijk Siauw worden door den radja en de mantri's de volgende belastingen en diensten geheven:

De radja heeft over 300 dienstplichtigen te beschikken, die hij, als het noodig is, bij afwisseling kan laten werken.

Op elk nieuwjaar zijn degenen, wier beurt is dienst te doen, en de dajang dajang (vrouwelijke volgelingen) verplicht den radja een geschenk te brengen, bestaande uit verschillende soorten van levensmiddelen.

Ieder onderdaan, die per prauw naar Menado of elders wenscht te gaan om handel te drijven, moet den radja voor de door hem af te geven zeepas eene som van minstens f 0,50 en hoogstens f 10 betalen, en den djoegoegoe, onder wiens bevelen hij staat, f 1.

Wanneer onder de bevolking twist bestaat over grondbezit of andere zaken, moet degene die gevonnist is, volgens de adat een geschenk geven aan den radja en de mantri's.

Bij het bezoeken van de negorijen onder Siauw behoorende, of van andere plaatsen, hebben de radja en de mantri's het recht volk op te roepen om hun behulpzaam te zijn.

De bevolking van de omliggende eilanden is verplicht van elken tuin padie één gantang van den oogst aan den radja op te brengen; ook is de bevolking dier eilanden verplicht voor den radja eenen tuin aan te leggen, indien hij zulks verlangt.

Wanneer de radja een nieuw huis wil bouwen of een oud huis repareren, is het volk verplicht dit voor hem te doen.

Bij gebrek aan levensmiddelen moet het volk den radja daarvan voorzien.

Een visscher is verplicht den radja en den mantri's een gedeelte van zijne vangst te geven.

Van elk huisgezin moet 's jaars een halve of één gantang padie ter bewaring gegeven worden om in tijden van slechten oogst daarvan gebruik te kunnen maken.

OMSCHRIJVING VAN HET GEBIED VAN SIAUW.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen de grenzen van het Rijk Siauw te regelen, zoo is op heden den 26sten November 1885, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIDERICUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, en JACOB PONTO, radja van Siauw, overeengekomen, dat de grenzen van het rijk Siauw zullen zijn als volgt:

Grenzen van het rijk Siauw.

Het rijk Siauw omvat de eilanden Siauw, Makalehi, Masare, Pahiperempoeng, Kapoeliha, Mahoro, Kalama, Karakitan, Mangelatang, Para, Nitoe, Salangkeræ, Silahi, Singeloan, Lawean, Hamaloetan, Nenoeng en Bowondike.

Verder behooren aan Siauw op en bij Sangir de negorijen Tamako en Daho en het eiland Mahoemoe.

De westelijke grens van het gebied van die twee negorijen loopt van Tandjong Lelapide zuidelijk langs de kust tot aan den mond van de beek Kolowatoe; de zuidelijke grens loopt langs deze beek tot aan den bergtop waar zij ontspringt; de oostelijke grens van dit laatste punt, langs den bergkam naar den top van den berg Bongkongsie; de noordelijke grens ten slotte, van dezen bergtop naar Tandjong Lelapide.

Op de Talauer-eilanden behoort het eiland Kaboeroewang eveneens onder Siauw.

Stempel en handteekeningen van den radja van Siauw en zijne mantri's.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Siauw overeengekomen, in triplo opgemaakt, onderteekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Siauw en zijne mantri's, in tegenwoordigheid van mij,

Resident van Menado,
(w. g.) VAN DER WIJCK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op den 6den September 1888.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) O. VAN REES.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal.

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,
Dé Gouvernements-Secretaris,
(get.) O. v. D. WIJCK.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

**TAROENA, KANDHAR, TAGOELANDANG EN
SIAUW (SANGI-EILANDEN.)**

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 21.

De Sangi of Sangir-eilanden, gelegen ten noorden van Celebes, maken deel uit van de residentie Menado.

Het gezag over die eilanden is verdeeld tusschen een zestal radja's, namelijk die van Taboekan, Manganitoe, Taroena en Kandhar (gevestigd op het eiland Groot Sangi), Tagoelandang en Siauw.

Het gebied van elk van die landschappen, met uitzondering van Kandhar, omvat ook een gedeelte van de verder uit den wal van Celebes gelegen Talaut of Talauer-eilanden, waarmede de Sangische radja's zich echter weinig bemoeien.

Ten tijde der Oost-Indische Compagnie stonden de Sangi-eilanden, ingevolge de daarmede gesloten overeenkomsten, reeds in nauwe betrekking tot het Nederlandsch gezag, en sedert werd hunne verhouding tot het Nederlandsch-Indisch Gouvernement herhaaldelijk bij contract geregeld. Ingevolge de overeenkomsten, die in 1828 en tusschen de jaren 1860 en 1866 tot stand kwamen (1), berust bij het Gouvernement de bevoegdheid tot benoeming en ontslag der radja's en der voornaamste hoofden. Aan het Gouvernement is voorts eene jaarlijksche schatting verschuldigd, ten bedrage van één gulden per huisgezin.

Voor eenigen tijd zijn met alle Sangische landschappen nieuwe contracten gesloten, waarbij hunne verhouding tot het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de eischen des tijds in overeenstemming is gebracht; terwijl in suppletoire contracten eene nauwkeurige omschrijving van het gebied van die landschappen zoowel op de Sangi- als op de Talaut-eilanden is opgenomen.

(1) Gedrukte stukken der Tweede Kamer, zitting 1864—1865, XXI n°. 28 en 29; 1865—1866, 117, n°. 9; 1866—1867, 54, n°. 4 en 6.

De contracten met Siauw van 11 December 1884 en 26 November 1885 en met Taroena, Kandhar en Tagoelandang, allen van 24 November 1885, alsmede de akten van verband en van bevestiging, gewisseld bij de installatie van den tegenwoordigen radja van laatstgenoemd landschap, worden hiernevens aangeboden.

Met betrekking tot die contracten zij hier aangeteekend, dat de Indische Regeering onlangs heeft gebruik gemaakt van de haar bij artikel 16 daarvan toegekende bevoegdheid om wijziging te brengen in de bedragen, welke volgens dat artikel (ontleend aan vroegere overeenkomsten) aan het Gouvernement als schatting moeten worden opgebracht. In verband met de tegenwoordige sterkte der bevolking op de Sangi-eilanden zijn die bedragen namelijk verhoogd, zoodat thans door de gezamenlijke landschappen eene jaarlijksche schatting van f 17 000 aan het Gouvernement is verschuldigd.

De vier overgelegde overeenkomsten zijn gelijklopend, behalve dat gelegenheid is gevonden om in de contracten met Taroena, Kandhar en Tagoelandang eene bepaling op te nemen omtrent de bevoegdheid der Regeering met betrekking tot mijnontginning (art. 28b), welke niet voorkomt in de overeenkomst met Siauw.

Tegen de bekrachtiging van de in 1884 met Manganitoe en in 1887 met Taboekan gesloten contracten is bij de Indische Regeering bezwaar gerezen, omdat de personen, die destijds als bestuurders in die landschappen fungeerden, niet geacht konden worden tot het aangaan van die overeenkomsten bevoegd te zijn. De resident van Menado is reeds voor eenigen tijd voorzien van instructies omtrent de sluiting van nieuwe overeenkomsten.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

POSO.

CONTRACT.

N°. 22.

CONTRACT MET POSO.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen om de politieke verhouding tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den hoofdradja en andere radja's in het landschap Poso bij contract te regelen, zoo is op heden den 4den Augustus 1888, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, bijgestaan door GERRIT WILLEM WOLTER CAREL baron VAN HOËVELL, assistent-resident van Gorontalo, en LAMATOE, rijksbestierder van Gorontalo, ter eene zijde, en GAWEDA, radja van Poso di-bawah, en OELIK BOENGASAWAK en BENGKA, almede radja's in het landschap Poso, ter andere zijde, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

De radja's in het landschap Poso verklaren, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettig opperheer erkennen, ten teeken waarvan zij, noch hunne onderdanen, hetzij te land, hetzij ter zee, eene andere vlag zullen voeren dan de Nederlandsche.

Artikel 2.

Het landschap Poso bestaat uit het land, gelegen tusschen de rivieren Tongko en Poso, benevens de zuidelijker gelegen kampongs en het daarbij behoorend gebied ten oosten van laatstgenoemde rivier en van het meer van denzelfden naam.

Artikel 3.

De radja's in het landschap Poso en hunne mindere hoofden zullen dat landschap nooit aan eenig ander Gouvernement, hetzij oostersch of westersch, overgeven, noch met eenigen onderdaan van zoodanig Gouvernement eenig verbond of eenige overeenkomst van politieke strekking aangaan of daarover briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks namens hen plaats vinde.

Aldus overeengekomen en door ons ondergeteekenden met onze handteekening bekrachtigd.

(w.g.) VAN DER WIJCK.

(>) VAN HOËVELL.

(>) LAMATOE.

(Handmerken van de radja's
in het landschap Poso.)

De ondergeteekenden jhr. J. C. W. D. A. VAN DER WIJCK, resident van Menado, G. W. C. baron VAN HOËVELL, assistent-resident van Gorontalo, en LAMATOE, rijksbestierder van Gorontalo, verklaren dat de radja's in het landschap Poso lezen noch schrijven kunnen, en ook niet in het bezit zijn van eenig zegel, om hunne hiernevens gestelde handmerken nader te bekrachtigen.

(w.g.) VAN DER WIJCK.

(>) VAN HOËVELL.

(>) LAMATOE.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den Juli 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. V. D. WIJCK.

Voor eensluidend afschrift,

*De Secretaris-Generaal bij het Ministerie
van Koloniën,*

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SAOESOE.

CONTRACT.

N°. 23.

CONTRACT MET SAOESOE.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen om de politieke verhouding tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en het rijk Saoesoe bij contract te regelen, zoo is op heden den 17den Augustus 1888, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen jonkheer JOHANNES CORNELIS WILHELMUS DIEDERICUS ADRIANUS VAN DER WIJCK, resident van Menado, bijgestaan door GERRIT WILLEM WOLTER CARL baron VAN HOËVELL, assistent-resident van Gorontalo, en LAMATOR, rijksbestierder van Gorontalo, ter eene zijde, en TASAÏNTA (magaoe-vea), vorstin van Saoesoe, RAMPABILA (radja matoea), BANGKEH (hoekoemi), DOLOPANGI (kabasesena), rijksgrooten, de laatste vertegenwoordigd door zijne drie zonen, genaamd SOLEMBAH, TAMAOEDJOENDJOENG en LAGORA, benevens IWATOR, SAMARINDA en KAREMOE, oudsten van genoemd rijk, ter andere zijde, overeengekomen als volgt:

Artikel 1.

De vorstin, de rijksgrooten en oudsten van het rijk Saoesoe verklaren, dat dit rijk behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië, en dat zij mitsdien Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettig opperheer erkennen, ten teeken waarvan zij, noch hunne onderdanen, hetzij te land, hetzij ter zee, eene andere vlag zullen voeren dan de Nederlandsche.

Artikel 2.

De grenzen van het rijk Saoesoe zijn als volgt:

Ten zuiden het landschap Poso, namelijk de kaap bekend onder den naam van Batoe Maïnko; ten noorden het rijk Parigi, namelijk het strand even bewesten Tandjong Pandelisa, met den naam van Kokowo aangeduid; ten oosten de zee, en ten westen de kam van het ringgebergte van centraal Celebes.

Artikel 3.

De vorstin, de rijksgrooten en oudsten van het rijk Saoesoe zullen dit rijk nooit aan eenig ander Gouvernement, hetzij oostersch of westersch, overgeven, noch met eenigen onderdaan van zoodanig Gouvernement eenig verbond of eenige overeenkomst van politieke strekking aangaan of daarover briefwisseling houden, noch geschenken of zendingen ontvangen van of zenden aan zoodanigen

onderdaan, noch toelaten dat zulks namens hen plaats vinde.

Aldus overeengekomen en door ons ondergeteekenden met onze handteekening bekrachtigd.

(w.g.) VAN DER WIJCK.

(>) VAN HOËVELL.

(>) LAMATOR.

(Handmerken van de vorstin en van de andere hoofden van het rijk Saoesoe.)

De ondergeteekenden jhr. J. C. W. D. A. VAN DER WIJCK, resident van Menado, G. W. W. C. baron VAN HOËVELL, assistent-resident van Gorontalo, en LAMATOR, rijksbestierder van Gorontalo, verklaren dat de vorstin en de andere hoofden in Saoesoe lezen noch schrijven kunnen, en ook niet in 't bezit zijn van eenig zegel om hunne hiernevens gestelde handmerken nader te bekrachtigen.

(w.g.) VAN DER WIJCK.

(>) VAN HOËVELL.

(>) LAMATOR.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den Juli 1889.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w.g.) C. PIJNACKER HORDIJK.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w.g.) GALLOIS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) O. VAN DER WIJCK.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën,

H. VAN DER WIJCK.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

POSO EN SAOESOE.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 24.

De aan elkander grenzende landschappen Poso en Saesoo, gelegen aan den zuidelijken oever der golf van Tomini, ressorteeren onder het gebied van de residentie Manado.

De bevolking van Poso bedraagt naar raming tusschen 20 000 en 30 000 zielen, die van Saesoo, volgens opgaaf der hoofden, slechts 1050 zielen.

Het laatst werden nopens deze landschappen eenige bijzonderheden medegedeeld in het Koloniaal Verslag van 1879, blz. 25. Daaruit blijkt onder andere dat de verhouding van die streken tot het Nederlandsch gezag dertijds nog niet op vasten voet was geregeld. In deze leemte is onlangs voorzien door het sluiten van eenvoudige

contracten, die hunne beteekenis voornamelijk ontleent aan het feit, dat Nederlands souvereiniteit thans ook Poso en Saesoo op formeele wijze is erkend.

In art. 2 van die contracten zijn de grenzen van beide landschappen aangegeven.

Hoewel de aangeboden overeenkomsten in vorm en inhoud afwijken van de contracten, welke plegen gesloten te worden met landschappen waaraan het recht van zelfbestuur is gelaten, meende de Indische Regeering dat voor het beoogde doel met de getroffen regelingen voorshandelen genoeg kan worden genomen.

